रवि शाक्य, इखाछेँ,यल

आख

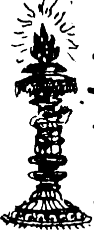
私の親しい友 カンサカールさん. また古文書を寄贈さ
ダルマラトナ ヴァジラチャルヤさん. グルシエカル. ラジョパジャイさん
そしてまた マルラ先生 … られた
ネパールの親しい兄弟 … います
私も心から嬉しい … つくって現
「…」という諺があります. … 耕し … 種をまか
なければ何も収穫は得られません. しかし 皆様の場合は全くこの諺の
逆でした. はじめにカンサカールさんが貴重な種をたくさん持っておられ
ました. この貴重な種から収穫を得るようにするためには畑を用意しなければ
なりません. しかし その畑も カンサカールさんの人徳のおかげで 神から(様)
授けて下さいまして. トヨタ財団は … 僅かばかりのお手伝いを
したにすぎません. これは全く … にした 皆さんの努力の賜
であります. 私はもうひとつ … 思い出しました. 「正直の頭に
神宿る」という諺です. カンサカー … 正直の頭に神様が宿ったの
でしょう. だから更にたくさんの … 進んで寄贈され このような
立派な古文書館が生れたのです. … はきっと前世から良いことをし
てこられた方ばかりだったの … だから神様がちゃんと
見ていて下さったのです.

私は来年から新しい仕事に … トヨタ財団の専務理事を退くこと
に … しましたが. 私の最後の … 今日のセレモニーに出席すること
ができたのは私にとって … た. 私はこの古文書館に
何か記念になるものを持参したい … いろいろ考えた結果 小さな香炉
を持ってきました. この香炉で … 下さい. その香りはいつも皆
さま皆様方の美しい心を象徴 … と思います. そしてその香りの中
に私の心も宿りたいと念じて … 様がここで香をたいて下
さったら その香りに乗って … ここに飛んでまいります.



1987年12月7日

トヨタ財団理事 林雄二郎



आमुख लेख

निबन्ध

बाखँ

कविता



संस्कृति

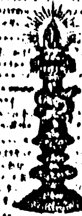


समालोचना



ख्वाःपौ डिजाईन- मिरायू आर्टस्
फोन नं. ५२४४१५९ पुल्चोक

थातं पौ



□ आशा सफूकुथिया उलेज्याया लसताय
प्रो. हायाशिं बियादीगु न्वचु (जापानी भाषं)

ल्याः १ आखः पुचः

□ ११०८ चिल्ला □

पिकाक:
कीर्ति सफूकुथि, यल, क्वालखु
पो. ब. नं. ७०७, यें, नेपाः।
फोन नं:- २-१५६२७

कलाकार
राजकुमार शाक्य

सम्पादक
□ कीर्ति सुशील जोशी
□ केदार 'सितु' □ ध्रुव मधिकर्मि

प्रधान सम्पादक : डा. हिमांशु थापा

लिपागु ल्याखय्

आमुख लेखः

बौद्ध दर्शन व प्रज्ञापारमिता सम्बन्धि अनुसन्धानात्मक च्वसु

☐ सत्यमोहन जोशी

☐ मीनबहादुर शाक्य

संस्कृतिः

नेपाल व जापानया संस्कृति बारे तुलनात्मक अध्ययन

☐ ब. आ. कनकद्वीप

निबन्धः

☐ पूर्ण वैद्य

समालोचनाः

☐ माणिकलाल श्रेष्ठ

बाखँः

☐ साराङं

कविताः

☐ आनन्द जोशी

☐ नर्मदेश्वर प्रधान

नापं थी थी विषयया ग्यसुग्यंगु, न्ह्याइ-पुगु, ज्ञानबर्धक च्वसुत व न्हू न्हूगु थातं पौ।

च्वमि भाजु मय्जुपि,

'आखे' या थुगु न्हापांगु ल्याः छिकपिनिगु ल्हातिइ दु। साहित्य प्रधान यानानं थ्वयात विविधता बिइगु जिमिगु तातुना खः। थी थी विषय्या बःचाबःचाहाकःगु च्वसुत सम्बन्धित विषय्या च्वमि भाजु मय्जु पिसं जिमिगु ज्याकुथिइ पौं कथं छ्वयाह्यादीत इनाप दु। च्वसु छ्वयाह्यादिबेलय् बॉलाक सी दुगु आखः ग्वलं अथवा ताइप याना सुद्ध कथं छ्वयाह्यादीत इनाप दु। अस्वीकृत च्वसुत लितबिइगु ग्वसाः मदु। स्वीकृत च्वसुया सूचं सम्बन्धित च्वमि भाजु मय्जु पिन्त याकनं हे बिइगु कुतः जुइ।

आशा सफू कुथि : म्हिगः, थौं व कन्हय्

काशीनाथ तमोट

नेᐤ सं० ११०८ थिलागा २ सोमवार (उकथं वि० सं० २०४४ मंसीर २१ वा ई० सं० १९८७ डिसेम्बर ७) निसें 'आशा सफू कुथि' सार्वजनिक रूप चाल। उकि थ्व: झीसं म्हिगः व गथे जुयाः च्वनाच्वंगु खः, थौं गुकथं न्ह्याना च्वंगु दु व कन्हय् गुकथं न्ह्याना वनी ज्वी धैगु खँय् विचाः यायेगु सामयिक ज्वी।

नेᐤ सं० १०८३ या शुरुया खँ खः, प्रेमबहादुर कंसाकारजुयाथाय् सुं छम्ह मनू भाजु धूस्वां सायमिया नेपाल भाषाया न्हापांगु उपन्यास मिसा (१०७४) माः वल। तर अफसोच! च्वसापाता थःहे पिकाक जुयाः नं उबले थःगु सफू थःके मदु। थुकि आः मजिल धकाः प्रेमबहादुर कंसा-कारजुं नेपाल भाषाया दक्व ध्वाना सफू



(प्रो० हायशि आशा सफू कुथिया उलेज्याया इलय्)

कयाफक्व न्हापां न्हागू मुनेगु यानादिल। नेपाल संवत १०८३ पोहेलाथ्व ६ मंगलवार (उकथं वि० सं० २०१९ पुस १७ वा ई० सं० १९६३ जनवरी १) कुन्हु प्रेमबहादुरजुं 'सफू कुथि: थ्वया आवश्यकता' धैगु छत्वा:चा भूमिका च्वया: ध्वाना सफू मुनेगु न्ह्याका दीबले छथाय् धयादीगु दु:– "मेगु खँ, साहित्य देग: दयेकेगु ग्वसा: च्वसापासाया दु। नेपाल भाषाया सफू हे-न्हूगु व पुलांगु– द्यो वा रूपय् व देगलय् च्वनी।"

(आशा सफू कुथिया उलेज्याया लसताय् टोयोटा फाउण्डेशनया कार्यकारी निर्देशक प्रो० युजिरो हायाशि वियादीगु न्वचू)



दकले न्हापां भाजु पद्मरत्न तुलाधर, भाजु प्रेमबहादुर कसा:, भाजु इएन अल्सप, भाजु धर्मरत्न बज्राचार्य व भाजु गुरुशेखर राजोपाध्याय पिंत जिगु दुनुगलंनिसें बधाई दु। कसाजुया अबुजुया नामं स्वने त्यंगु थ्व आशा सफू कुथि दय्केत नेपालय् जि सत्तीम्ह पासा प्रेमबहादुर कसाजु व वय्क:

थ्व हे '''सफू''' पुलांगु'' ' मुनेगु ग्वसा: थौंया 'आशा सफू कुथि' या पुसा ख:। मनय् जक लुयाच्वंगु थ्व खँ कथंया ज्या ने० सं० १०८४ पाखे जक शुरू जुल।

'आशा सफू कुथि'या पाण्डुलिपिया न्हापांगु मुनेज्या प्रेमबहादुर कंसाकारया अबुजु आशामानसिंह कंसाकारं (ने० सं० ९९३–१०७३ यानादीगु ख: धा:सां ज्यू। वय्क:पिनि पूर्वज परम्परां थौंया पाण्डुलिपि मुनेज्या जूबले करिब ५० गूति पाण्डुलिपि

या सहयोगीपिंतनं उतिकं बधाई दु। थौं थन झायादीपिं मेमेपिं सहभागीपिंथें जि नं थ्व उलेज्याय् ब्वतिकाय् खना: गाक्क लय्ता:।

थ्व सफू कुथि स्वनेत जूगु ता:हागु परियोजनाया खँ विचा: याय् बले जित: छगू जापानी उखान लुमंसे व:। व जापानी उखानया स्वतन्त्र अनुवाद या:सा भचा थथे ध्वाथुइके माली– "बुद्धया मुर्ति दय्केगु तर उकी जीवदान बीगु लोमंकेगु।" अंग्रेजी भाषाय् नं थुजोगु हे छगू धापू दु– "Ploughing the field and forgetting the seed."– बुँ पालेगु तर पुवाचा लोमंकेगु। थ्व उखानया अर्थ ख:– झीसं न्ह्याक्व हे कुत: याना: बुँज्या या:सां, पुवाचा मदय्कं बुईं वा सइ मखु।

भाजु कसा: व वय्क:या पासापिनिगु ज्याय् धा:सा थ्व उखानया अ:ख: जुयाच्वन। वय्क: याके यक्को पुवाचा दु तर व पीत धा:सा बुं मदु। वय्क:याके दूगु पुवाचां वा लययेत वय्क:यात बुं भचा मागु

आखे

दुगु खः । आजु कयाः मुंकेज्या यायां वंबले ने० सं० १०६३ तकं करिब ६०० पाण्डुलिपि खाःगु खः । प्रेमबहादुर कंसाकारजुं पाण्डुलिपि मुंकु मुंकु यंकादिल, सन्दुकय्, बाकसय्, दराजय् न्ह्यन्ह्यथाय् स्वथना तयादिल, मुंका च्वनादिल । वय्कलं बराबर थः हितैषी भाषासेवीपिंत थ्व सफू तय्गु ब्यवस्था याय्दःसा ज्यूगु खः, थ्व च्वसापासायात लः ल्हाय्गु ज्वी आदि खँ कनाच्वनादि । व खँ बारबार जि नं न्यने

खँ ।

ने० सं० ११०० सिलाथ्व ६ शनिवार (उकथं वि. सं. २०३६ माघ १२ वा ई.सं. १९८१ जनवरी २६) स च्वसापासा अन्तर्गत 'नेपाल भाषा शब्दकोश निर्माण समिति' स्वन । थ्व समिति दय्कूगु 'परम्परागत कोशं मुना खँग्वः धुकू योजना' यात टोयोटा फाउण्डेशन, जापानं ग्वाहालि बियाः ई० सं० १९८३ जनवरी १ निसें ज्या न्ह्यात । उकिया ज्या खँ स्वय्त टोयोटा

जुयाच्वन । भाजु कसाः व वय्कःया पासा पिन्त थुखे पाखे टोयोटा फाउण्डेशनं छुं ग्वाहालि याय् फुगुलि जि गाकं लय्ताः । अय्जुसां, जि चाः टोयोटा फाउण्डेशनया ग्वाहालि सीमित हे जक । थ्व ज्याय् धात्थें ग्वाहालि यानादीपिंला भाजु कसाः व वय्कःया आपालं पासापिं खः । जि थन फुकसिगु नां काय् मफुत । वय्कःपिं फुकसितं जि नापलाय् मखंनि थें च्वं । वय्कःपिं फुकसिगु सक्रियता व मनोबल हे थ्व सफू कुथि स्वने ज्या या मा–ताः चा खः । थ्व खँ जि बांलाक चाः । थ्व बाहेक मेपिं सुनां थ्व ज्याय् ग्वाहालि याःगु दुसा व भगवानया आसिका हे जक जुइमाः ।

आः जितः हानं मेगु छपु जापानी धापू लुमन । अंग्रेजी भाषाय्नं व हे ज्वःगु छपु उखान दु– **'God dwells in an honest heart'** स्वच्छगु नुगलय् द्यवं बास याइ । थ्व हे थें सर्गतं द्यः कुहाँ बिज्यानाः भाजु कसाःया नुगलय् बास च्वन जुइ । उकें हे जुई यकोसिनं थःथःगु मूवंगु सफू थ्व सफू कुथिइ दुत बियाः ग्वाहालि याय्त न्ह्यचिल । उकें हे जुइ झी

फुकसिनं थ्व उले ज्याया सुखद अवसर स्वय् दत । थन झायादीपिं फुकसिनं न्हापाया जन्मय् पूण्य कर्म याना वःगुलि व देवं खंकल जुइमाः । सुया नुगः चकं व पिचु धँगु देवं स्यू ।

मेगु दँ निसें जि मेथाय् मेगु हे लजगाः ज्वने त्यनागु दु । टोयोटा फाउण्डेशनया कार्यकारी निर्देशकया पदं जि राजीनामा याय् धुन । फाउण्डेशनया अन्तिम भि–ज्या कथं थ्व समारोहय् ब्वति काय् खनाः जि साप लय्ता ।

थ्व समारोहया लागि जि जापानं छु ज्वना वय्मालि धकाः जि क्वछि मफुत । आपाः विचाः यानाःलि जि बःचाधंगु धूँथल छगू ज्वना वया । थ्व धूँथलय् धुपाँय् च्याकाः छिकपिसं धूँ थना दिसँ । थ्व धूँ नं वइगु वासयात छिकपिनिगु चकंगु नुगःया प्रतीक धकाः विचाः याय् । जिगु नुगःनं वहे नंस्वागु वासनाय् दु धकाः छिकपिसं लुमंका दिसँ । छिकपिसं थ्व धूँथलय् धुपाँय् च्याका पतिकं जिगु नुगः नं थ्वहे नंस्वानाप ब्वयाः छिकपिं नापं च्वंवइ । धन्यवाद !□

आखे

फाउण्डेशनया कार्यक्रम – अधिकृत मय्‌जु कोजुए इवामोतो खुलाय् छकः धैथें बरावर नेपाः झाय्‌गु यात । वय्‌कः छकः मे १४–१८ ई० सं० १९८४ स नं नेपाः झाल । नें० सं० ११०४ बछलागा २ (उकथं वि० सं० २०४१ जेठ ४ वा मे १७, १९८४) सं वय्‌कः यात जि चाँगु व साँखु चाहिके यंका । ट्याक्सी लँय् सांखु बौद्ध पाखे ४ ता ति ईलय् वया च्वनाबले जि नेपाःया थःगु हे न्याथी (भाषा, लिपि, संवत, संस्कृति व कला) मौलिक परम्परा दुगु खँ कना । उकी पुलांगु अभिलेख ग्रन्थ विदेश वनेगु पाखें बचेयाय्‌त भाजु प्रेमबहादुर कंसाकारं तस्सकं कुतः यानाच्वंगु खँ दसु बिया । जि धया– जिमिसं छिकपिंके खँग्वः धुकू दय्‌केत ग्वाहालि कया च्वनागुलि उकियाबारे छुं खँ न्ह्यथने मछाः । थ्व खँ न्यनाः मय्‌जु इवामोतो तस्सकं लय्‌ताःथें, तस्सकं उत्सुक जुयाः व सफू संरक्षण याय्‌त गुलि ध्यवा तुइ, गुलि सफू दु, छु याःसा जी गय् याःसा जी, धकाः कुत्तुकुला न्यनादिल । जिपिं उबले बौद्ध गःचाः हिलाच्वना । वय्‌कलं खँ कुला च्वनादिल । जि स्यूगु खँ कनाच्वना । उकुन्हु हे बहनी वय्‌कःनाप मुंज्या दुगु– जि नेपाल भाषा शब्दकोश निर्माण समितिया पासापिंत खँ कना । मय्‌जु इवामोतों प्रेमबहादुरजुया पाण्डुलिपि संकलनय् तस्सकं चाख क्यनादीगु दु । पासापिनि दथुइ खँ जुल–अय्‌सा खँ छुइ हे माल । डा० कमलप्रकाश मल्लजुं तीजक खँ न्ह्यथनादिल– 'थौं चाह्यु झाः बले भाजु तमोटं प्रेमबहादुरजुया पुलांगु सफू संकलनबारे खँ कंगु छितः गय् ताल ?

"खः, भाजु तमोटं थौं तस्सकं महत्वपूर्ण खँ कनादिल," मय्‌जु इवामोटों लय्‌ता प्वंकादिल । छगू योजना दय्‌केगु क्वःजित । ने० सं० ११०५ पोहेलागा १ मंगलवार (उकथं वि० सं० २०४१ पुस २५ वा ई० सं० १९८५ जनवरी ८) सं च्वसापासा अन्तर्गत 'नेपाल पाण्डुलिपि संरक्षण व अभिलेखन समिति' स्वन । उकी स्वयम्भुलाल श्रेष्ठ (नायः), प्रेमबहादुर कसाः, पद्मरत्न तुलाधर, राजा शाक्य दुजः (शाक्य आः छ्चांजे–दांभरि) काशीनाथ तमोट (छ्चांजे दांभरि (आः दुजः) व सल्लाहकारपिं खः डा० कमलप्रकाश मल्ल व भाजु इयन अल्सप । 'नेपाल पाण्डुलिपि संरक्षण व अभिलेखन योजना' प्रस्ताव जनवरी १८, १९८५ स टोयोटा फाउण्डेशनय् छ्वय्‌गु ज्या जुल । योजना स्वीकृति जुल ।

थौं गुगु छ्यें 'आशा सफू कुथि' दु, व छ्यें ल्हातय् लाकेगु खँय् डा० कमलप्रकाश मल्लया तःधंगु ल्हाः दु । न्हापांगु दँय् (१९८५ जून–१९८६ मे) पाण्डुलिपिया अभिलेखन (क्याटलग दय्‌केगु) याय्‌गु जुल । निगूगु दँय् पाण्डुलिपि तय्‌त कोथा दय्‌केगु खँ जुल । डिसेम्वर १०, १९८४ स योजना दय्‌के न्ह्यो अनौपचारिक खँल्हाबल्हाय् प्रेमबहादुर कसाःजुया बिचाः कयाः बास्तुकलाविद् भाजु भगवानरत्न तुलाधरं ३६८.०० वर्ग मिटर दँगु नितजाः छेंया १३,५१,१५८ तका तुइगु लगत न्ह्यथनादिल । आः थथेंयात थुलिमछि

थ्यबा बी मफँगु खँ जुल, हाकनं थःगु जग्गा नं दुगु मखु । अय्सा जि विचाः न्ह्यथना—प्रेमबहादुरजुं हे स्थापना यानादीगु 'प्रदीप्त पुस्तकालय' या च्वय् छतं थकयाः पाण्डुलिपि तःसा गय् ज्वी ? आः थथें योजना दय्केत थ्व विचाः सर्वसम्मति पास जुल । १०१२ वर्गफुट (१७' ४"× ५८' ५") दुगु प्रदीप्त पुस्तकालयया च्वय् छतं थकना झिदँतक्क अन पाण्डुलिपि तय्गु, अवलेतक्क माःगु व्यवस्था याय्गु यानाः निगूगु दँया १,६४,४८५ तकाया संरक्षण बजेट दय्काः छ्वय्गु ज्या जुल । लिपा केलया मासंगालय् कय्कुंगु थाय् व व नं अस्थायी च्वनेगु खँ डा० कमलप्रकाश मल्लजुयात तस्सकं यः मताल, वय्कलं बरू छगू भ्वाथः छें न्यानाः थःगु हे दय्केगु कुतः यानादिल । अवले हे थौंया आशा सफू कुथि छें मीगु खँ डा० मल्लं सीका झाल । उकिया निम्ति कुतः यानादिल, मेगु संशोधन योजना दय्कल । हाकनं व छें ममीगु जुल, आ गथे याय्गु ? जुलाइ २७, १९८४ सं हाकनं डा० मल्ल छें थुवाःपिं नाप खँ ल्हाः झाल, मीगु जुल, वैना ज्वंकल, आखिरय् ने० सं० ११०६ चौलाथ्व १५ (उकथं वि० सं० २०४३ वैशाख ११ वा ई० सं० १९८६ अप्रिल २४) सं च्वसापासाया नामय् व छें पास जुल । उद्घाटनया इलय् डा० कमलप्रकाश मल्लजुं धैदिल—"थौं जिगु जीवनया छगू तस्सकं महत्वपूर्ण न्हि खः, थौं जिगु छगू म्हगस पुवंगु दु ।" थ्व खँ धात्थे खःगु खँ खः ।

"आशा सफू कुथि" या औपचारिक ज्याखँ "नेपाल पाण्डुलिपि संरक्षण व अभिलेखन समिति" ने.सं. ११०५ पोहेलागा १ मङ्गलवार कुन्हु स्वंसां निसें शुरू जूगु खः धाःसां ज्यू । आःतक थ्व सफू कुथि थ्व हे समिति अन्तर्गतय् न्ह्यानाच्वंगु दु । थ्व समिति टोयोटा फाउण्डेशन, जापानया ग्वाहालि योजना सञ्चालन यानाच्वंगु दु । आःतक प्यदँ दय्धुंकल । ज्या क्वय् बिया कथं जूगु दु :—

न्हापांगु दँ (ई. १९८५ जून—१९८६ मे)—करिव ३००० सफूया क्याटलग दय्केगु ।

निगूगु दँ (ई. १९८५ डिसेम्वर—नवेम्बर १९८६)— छें न्याय्गु व ल्होनेगु ।

स्वंगूगु दँ (ई. १९८६ डिसेम्वर—१९८७ नवेम्वर)— क्याटलग पिकाय्गु, फोटोकपि मेशिन व रीडर प्रिन्टर न्याय्गु ।

प्यंगूगु दँ (ई. १९८७ डिसेम्वर—१९८८ नवेम्वर) आशा सफू कुथि संचालन याय्गु ।

थुकी क्याटलग पिकाय्गु व रीडर प्रिन्टर न्याय्गु ज्या ज्वीमफुनि । टोयोटा फाउण्डेशन, जापानं बाय् दय्काव्यूगु व तुति च्इका ब्यूगु जक खः । आशा सफू कुथिया सञ्चालन भविष्यय् नेपामीतय्सं थःपिसं हे न्ह्याकेमाः । थुकिया निम्ति दाता प्रेमबहादुर कसाःजुं ने. सं. ११०५ अनलागा १५ (उकथं २०४२ श्रावण ३२ अथवा ई. १९८५ अगस्त १६) शुक्रवार

कुन्हु 'आशा सफू कुथि' नां छुना: थ:के दुगु पाण्डुलिपि ल:ल्हानादीबले झिंखुम्हृयसिया 'आशा सफू कुथि गुथि' स्वनादीगु दु।

'आशा सफू कुथि' जनस्तरं स्वंगु अभिलेखालय ख:। नेपाल भाषा भाषीयाके अर्थ पाय्छि मजूसां थ:गु खॅग्व: छ्यलेमा: धंगु मोह दुगुलि अभिलेखालययात नं 'सफू कुथि' नां छू वंगु ख:। थथे हे सम्पादकयात नं 'मुंम्ह' धाय्गु चलन नेपाल भाषाय् दु। 'आशा सफू कुथि' यात अंग्रेजीं धा:सा **ASHA ARCHIVES** नां छूगु दु।

'आशा सफू कुथि' उलेज्या जूगु इलय् तक ५३४१ गू अभिलेख–ग्रन्थ व १०६४ गू ताडपत्र मुन। आ:तक अन थ:गु अमूल्य ग्रन्थ दान यानादीपिं मूख्य व्यक्ति व संस्था थथय्वियाँ कथं दु:–

नां	ग्रन्थ	ताडपत्र
भाजु प्रेमबहादुर कसा:	२४००	२७६
भाजु इयन अल्सप	८२५	३५४
भाजु धर्मरत्न बज्राचार्य	६६६	×
भाजु गुरूशेखर राजोपाध्याय	३३१	×
भाजु ज्ञानरत्न उपासक	६०	३६७
भाजु पूर्णवीरसिंह कंसाकार	६३	×
नेपाल पा. संरक्षण व अ. समिति	७००	×
चसापासा:	१००	६३
मेमेपिं (करिब)	१४५	१०
	५३५०	१०७०

थ्व अभिलेखालययात गुलि बॉलाक व विश्वसनीय कथं सञ्चालन याय्फत उलि अप्पो पुलांगु अभिलेख थन मुं वइगु आशा याय्फु। वास्तवय् थौं व्यक्तिगत छें किलं नकातय्गु पलिसा थन मुंकातय्गु नेपामितय् निम्ति व्यावहारिक जूवनिगु खनेदु। थन मुंगु ग्रन्थया उपयोग सार्वजनिक रूपं याय्दु।

छगू न्हृयाइपुगु तथ्य थन न्हृथने बह जू। नेपाल–जर्मन हस्तलिखित ग्रन्थ संरक्षण परियोजनां आ:तक वागमती अञ्चलय् (स्वनिगलय् ?) करिब लखछि ग्रन्थया पीलख पा: माइक्रोफिल्म का:गु दु। थुपिं छगू लख ग्रन्थ गन गन दु? सामान्य अनुमान थुकथं याय् फु:–

	करिब	%
राष्ट्रिय अभिलेखालय	३०,०००	३०
आशा सफू कुथि	६,०००	६
केशर पुस्तकालय	१,०००	१
मेमेगु संघ–संस्था	३,०००	३
व्यक्तिगत छें–छें	४०,०००	४०
पुनर्छविचित्र का:गु	१०,०००	१०
दक्वं	१,००,०००	१००

थुकिं सी दु, वागमती अञ्चलय् (नेपा: गालय् ?) पुलांगु सफू झन्नै पीद्व: व्यक्तिगत छें–छें लानाच्वंगु दु। व सुरक्षित थासय् तय्बह जू, मखुसा व किलं, छुं, लखं नष्ट याइ वा विदेश वनी। नेवा:तय्सं विशेष चाख तया: आशा सफू कुथियात

व्वलंकेत स्वतधाःसा याकनं हे थौंया स्वयां निदुगं स्वदुगं ग्रन्थ मुंकेफु । थन मुंवल धाःसा नेपामितय् निम्ति दक्वसिवय् तःधंगु उपलब्धि नेपालया थःगु हे साहित्य–संस्कृति वा वाङमय अध्ययन–मनन यायत विदेशय् वनेमालि मखु ।

धार्मिक ग्रन्थ संकलनया दृष्टि विचाः यायगु खःसा थ्व आशा सफू कूथिइ सामान्यतः ४०% हिन्दू, ३५% बौद्ध व २५% धार्मिक मखुगु सफू दइगु अनुमान दु । थन मुनातःगु बौद्ध ग्रन्थया मिखां गुलिखे ग्रन्थ महत्वपूर्ण जूगु सीदु ।

थन छु छु भाषाया ग्रन्थ गुलि गुलि दै धका सामान्य अनुमान थथे याय्फुः–

संस्कृत (मुक्कं)	७०%
नेपाल भाषा (मुक्कं व अनुवाद)	२५%
नेपाली (नापं छु हिन्दी, मैथिली)	५%
दक्वं	१००%

नेपालभाषां च्वयातःगु अभिलेख ग्रन्थया मिखां स्वय्बले आशा सफू कुथि संसारय् दक्वसिबय् अप्पो नेपाल भाषा ग्रन्थ मुंगु थाय् नालेफु । थन मुक्कं नेपालभाषा व अनुवाद नापं याना करिब १३०० नेपाल भाषाया पाण्डुलिपि ग्रन्थ दु । थ्व दक्वं मुंगु ग्रन्थय् प्यब्वय् छब्व खः । थुकी ताडपत्रया ल्याः मदु । राष्ट्रिय अभिलेखालयय् नं करिब १२००/१३०० ति जक नेपाल भाषाया ग्रन्थ दुगु खँ भाजु जनकलाल वैद्यजुं दय्कादीगु धलखं सीदु । थ्व अनया फुक्क ग्रन्थय् ४% जक खः । भाजु प्रेमबहादुर कसाःजुं विशेष कुतः यानाः हे नेपाल भाषा ग्रन्थ मुंकेगु यानादीगुलि थथे दक्व मुनाया २५% तक नेपालभाषाया ग्रन्थ मुने फुगु खः ।

आशा सफू कुथि सँय्भाय्या सफू मदु हे धाःसां ज्यू । थन ल्हासा बन्जातपाखें छुं भचासां पुलांगु सँय्भाय्या सफू मुनेबह जू । खः । नेपाल–जर्मन हस्तलिखित ग्रन्थ संरक्षण परियोजनां आःतक द्वःछि सँय् ग्रन्थया पीद्वः पानाया माइक्रो फिल्म काःगु खँ नं थन लुमंके बह जू । फःसा किरात भाषा तथा किरात लिपिया छुं ग्रन्थ नं दसु कथं थ्व अभिलेखालयय् तय्बह्जू । छुं किरात लिपिया ग्रन्थ त्रिभुवन विश्वविद्यालयया पुस्तकालयय् दु ।

प्रेमबहादुर कसाःजुया विशेष अभिरूचिया बिषय जूगुलि आशा सफू कुथि चीधंगु, तःधंगु यानाः झन्नै पीगू ग्रन्थ पुलांगु म्ये (दाफा भजन) या दु । डा० जनकलाल वैद्यजुं थन थःगु अनुसन्धानय् २२३ पु मध्ये ५१ पु आःतक पिमदंनिगु मे लुइकादिल । प्रताप मल्लया दक्वसिबय् अप्पो मे (२१पु) थनं हे लूगु खः ।

प्रेमबहादुर कसाःजुया मेगु अभिरूचिया विषय प्याखं खः । थन झन्नै छगू दर्जन पुलांगु प्याखं सफू दु । प्याखं सफू थन फोटोकपि कयाः नं मुंकेगु याः । स्वस्थानी

बाखंया नं प्याखं दुगु खँ थँनया 'स्वस्थानी कौतुक' सीदुगु खः । जुजु जयप्रकाश मल्लया प्याखँ 'वीरध्वजोपाख्यान' राष्ट्रिय अभिलेखालय ब थन निथाय्‌सं पूमवंगु लूगु दु । यलय् जुइगु काति प्याखंया सफू मनूतय्‌सं स्वय् मखं, न्यने जक नं । आशा सफू कूथिया 'घंठ सफूल' काति प्याखं सम्बन्धी सफू थें च्वं ।

अनुसन्धानया मिखां आशा सफू कुथिया चचा मे विशेष न्ह्यथने बह ज्वीफु । थन नीगूति चीचीधंगु चचा मेया सफू दु ।

न्याद्वलं अप्पो सफू दुगु थाय् जूगुलि न्ह्याथेंयाम्ह अनुसन्धानकर्ता नं थन थःत माःगु छुं खँ लुइके फु । थन साहित्यिक ग्रन्थ त्वताः थीथी वाङमयया महत्वपूर्ण ग्रन्थ दु, गथेः– नीति शास्त्र, कोश, ज्योतिष, आयुर्वेद, संगीत, वास्तुकला, दर्शन, तन्त्र आदि । थौं कन्हे तिनि केन्द्रीय उच्च तिब्बती शिक्षा-संस्थान, सारनाथया दुर्लभ बौद्ध ग्रन्थ प्राप्त यागु दु । थनं प्राप्त जूगु ने० सं० ५६१ या संक्षिप्त अमरकोश व मेमेगु अमर-कोशं नेपाल भाषा शब्दकोश निर्माण योजनायात तस्सकं ग्वाहालि जुयाच्वंगु दु ।

झिन्याक्वःगु विश्व बौद्ध सम्मेलनय् आशा सफू कुथिया बौद्ध सफू नवेम्बर २७– डिसेम्वर २, १९८६ स ब्वज्या याःगु थन लुमंकेबह जू । उगु ब्वज्याय् ब्वःगु १४० गू सफूतिइ विशेष याना बज्रयान ग्रन्थ, बुद्धया थीथी जीवनी, धारणी, रीतिरिवाजया ग्रन्थ, चचा म्ये आदि ब्वथलाः ब्वज्या जूगु खः । उगु इलय् 'आशा सफू कुथिइ दुगु ल्यया बौद्ध ग्रन्थया धलः' पिहाँ वःगु खः ।

निदँ न्ह्यःचोतक प्रेमबहादुर कसाःजुथाय् न्ह्य्‌गः सन्दुकय् क्वचिनातःगु 'आशा सफू कुथिया पुलांगु अभिलेख ग्रन्थ थौं नीगः स्वतजाःगु स्टिलया दराजय् तुति इवलंका च्वने खनाच्वंगु दु । न्हूगु वसतं पुनाः लुमुक च्वने खना च्वंगु दु । तर थथे च्वने खनाः जक मज्यू, उकियात विद्वानतय्‌सं छ्यले खनेमाः । अन आपालं ज्या याय्-मानिगु दु । दक्वसिवय् न्हापां अन दुगु दक्व सफूया दर्ता याय्‌माःगु दु । अभिलेखा-लयय् ज्वीमाःगु दक्वसिबय् न्हापांगु ज्या दर्ता हे जुगु मखनाः नोनामी, तेम्पाकु, नागोया, जापानया बौद्ध सफू कुथिया युवक भाजु काजुमी योशिजाकीं थ्व ज्या न्ह्याकुगु दु । वय्‌कलं छसिकथं दर्ता यायां आःतकं ३६०० गू सफुती छाप तयाः रेकर्ड याना दीगु दु । थुकी वय्‌कःयात नेपाः झायाच्वंपि विद्यार्थी मय्‌जुपि ह्विडेको ओमोरी व सायाका ताकाहारापिसं ग्वाहालि यानादिल । भाजु योशिजाकीं थःगु ज्या न्ह्याकायंकीगु आशा दु । तर वास्तवय् व ज्या झीगु खः, 'झीसं' याय्‌माःगु खः ।

पुलांगु सफू आपा थियाच्वनेगु बाँलाःगु खँ मखु । थौं–कन्हय् माइक्रोफिल्म, फोटोकपि वा फोटो यानाः नं व ज्याय् ग्वाहालि याय्‌फु । थ्व ज्याय् माइक्रोफिल्म यानाः

उकिया माध्यमं अनुसन्धान याइपिसं ज्या कायेके बीत ग्वाहालि कथं जापानी भाजु ताकाशी मियाजाकीजुपिसं माइक्रोफिल्म यानादीगु खः । ४०६ गू ग्रन्थया माइक्रोफिल्म यानाः व ज्या नं दिनाच्वंगु दु । थ्व ज्याय् भाजु मियाजाकीयात भाजुपिं योगेन्द्र बज्रा-चार्य व अशोककुमार अर्यालं ग्वाहालि याना-दीगु खः ।

आशा सफू कुथिया भविष्य गय् ज्वी ? सकसितं च्यूता तयेमाःगु खँ दु । थौं ला टोयोटा फाउण्डेशनया सौजन्यं बाय् दत, थाय् दत अले दछि निदँ थ्व चायेकेत ग्वाहालि नं दइ, तर सदां गुकथं न्ह्याकेगु? थ्व स्थायी ज्या खः । आः हे थ्व ज्या न्ह्याकेत लय् सालाखाला खुद्वलं मयाक खर्च माला च्वंगु दु । थ्व खर्च झन् झन् अप्पो माला वनी । थुकिया निम्ति म्हो नं झिलखया स्थायी कोश माःगु खनेदु । छु थ्व नेपाःमितय्पाखें ज्वी फै ला ? मफय्-माःगुला मखु, तर भविष्य छु धाइ !

छगू ला विदेशीतय्पाखें थःगु थाय्बाय् चूलाके माःगु हे मछालापुसे च्वंगु खँ खः । निद्वदँ नं मयाक न्ह्योनिसें च्वनाच्वंपि नेवाः-तय् थःगु हे वाङमय धुकू दयेकेत थःपिसं बाय् चूलाके मफु ! धर्म व भ्वजय् लखंलख दां फुकेफुपिं नेवाःतय्सं थःपिनि 'परिचायक' ज्याखँय् ल्हाः चकंके मफु !! 'आशा सफू कुथि' यात विदेशी ग्वाहालि नं छगू संयोग जक चूलाःगु खः । बाय् धैगु बासिन्दातय्सं जक काये फै, विदेशीं थुजोगुली ल्हाः तैमखु । 'आशा सफू कुथि' अपवाद जूगु दु । थुकिया श्रेय टोयोटा फाउण्डेशन, जापानया तत्कालीन कार्यक्रम–अधिकृत मय्जु इवामोटोयात बीमाः । वय्कःया विशेष ग्वाहालि जक थ्व संभव जूगु खः । वय्कः एशिया–भावनाया छुमां खः । आशा सफू कुथिया अभिलेख–ग्रन्थ एशियाया सभ्यताया स्मारक खः धैगु मय्जु इवामोटों दुनुगलं चायेका दिल । वय्कलं थ्व थुखे लाः उखे लाः ज्वीगु एशिया सभ्यताया विनाश तायेकादिल, नेपालय् वाय्त्यः पवाय्त्यः जुयाच्वंगु थुपिं ग्रन्थत जापानय् जूसा गुलि चिचिपापा यानातइगु ज्वी धकाः वय्कलं नुगलय् स्वैदिल । आशा सफू कुथिया उलेज्या यानादीम्ह प्रा० युजिरो ह्ययाशि (तत्कालीन कार्यकारी निर्देशक, टोयोटा फाउण्डेशन) नं धन्य खः, गुम्हेसिनं मय्जु इवामोटोया भावना थ्वीकाः माःगु ग्वाहालि यानादिल ।

आशा सफू कुथिया थःगु बाय् दत, तर बाय् दय्वंजक व स्थायी ज्वीमखु । आशा सफू कुथि न्याद्वलं मयाक पुलांगु सफू नं दये धुंकल, तर उकिं जक नं व स्थायी ज्वीमखु । आशा सफू कुथियात स्थायी याय्त थुकिया ग्रन्थ नापनापं भिंगु, बॉलाःगु लकस न माः । अन छु छु दु धैगु धलः माः । (स्वद्वः सफूया धलः भाजुपिं प्रेमबहादुर कसाः व डा० जनकलाल वैद्यजुपिसं दयेकादीगु दु । व पिकाय् त्यंगु दु । मेगु धलः न्ह्याकायंका च्वंगु दु ।) बराबर पुलांगु वाङमय सम्बन्धी

ख्वचु जुया ख्वनेमा । अनया छुं छुं सफू पिकया-बं वनेमाः । अन दुहाँवःगु सफूया क्याटलग सम्वन्धित थासय् कालबिल जुया ख्वनेमाः । पुलांगु वाङमय सम्वन्धी सामयिक प्रकाशन जुया ख्वनेमाः । ब थासय् अनु-सन्धातान याइपिंत मं दयेका बीमा ।

पुलांगु नेपालया वाङमय थौं पूर्वीय वाङमय रूपं विश्व व्यापी अध्ययनया विषय जुयाच्वंगु दु । संसारया 'पूर्वविद्' पिसं थुकिया विषय–वर्गीकरण प्रणाली दयेका-तःगु दु, दयेकाच्वंगु दु । थुकी हिन्दु परम्पराया बांलाक वर्गीकरण ज्वी धुंकल । बौद्ध परम्पराया नं छु ज्या ज्वी धुंकल । थुकियां विशेष ज्या मजूनि । आशा सफू कुथि नं पूर्वीय परम्पराय् स्वीकृत पद्धतिकथं विषय वर्गीकरण यायेदःसा अन्तर्राष्ट्रिय बिचाः कालबिल यायेत अःपुइगु खः । आः अन डिसेम्वर १९८७ निसें सफू कुथिया नायः भाजु प्रेमबहादुर कंसाकार व वय्कःया निम्हं सहायकपिनि यःकथं विषय वर्गीकरण यानाः पुलांगु ग्रन्थया धलः दयेके ज्या जुयाच्वंगु दु ।

थौं आशा सफू कुथि दुथाय् 'जापानी साहित्य अनुवाद समिति' या नं ज्यासः दु । थुकिं आःतकं झन्नं झिगूति जापानी साहित्य पिकाये धुंकुगु दु ।

थौंया आशा सफू कुथि दुथाय् 'च्वसा-पासा'या ज्यासः नं दु । च्वसापासां नेपाल भाषाया दक्वं ध्वाना सफू न्यागून्यागू मुंकेगु आजू तयाः सफू मुंकाच्वंगु दु । अन नेपाल भाषायां प्रायः दक्वं सफू मुनातःगु दु ।

दकले लिपा च्वसा दिके न्ह्चो झस्सः लुमना वई–थौं आशा सफू कुथि नब्बे साल न्ह्योया पुलांगु छेंय् च्वनाच्वंगु दु । व छें नब्बे सालय् मदुंसां, अले २०४३/४४ सालय् स्वलख खर्च यानाः ल्ह्वंगु खःसां आखिरय् पुलांगु छें हे खः । पुलांगु सफू पुलांगु छेंय् तय्बह मजू । पुलांगु सफू पूर्वज परम्परायां सम्पति खः । थुकियात ताःतक म्वाकातयेत न्ह्गु भुखाय्–प्रुफ, मि–प्रुफ अर्थात् जब्बरगु छें माः । गनं सः वः थें ताल– "अय् काशीनाथचा, थ्व ला माःगु जक खँ जुल, दंगु चाहिं गुवलें ले ?" ☐

ख १/२३६ प्रयागमार्ग, भीमसेनगोला,
बानेश्वर, यें, नेपाल ।
११०८ पोहेलागा १३ आइतबार ।





खुसि न्हयाबलें न्हयाबलें न्हयाइ

□ सुन्दर मधिकर्मि

खुसि,
न्हयाबलें न्हयाबलें न्हयाइ
वया थ:गु हे तालय् ।

ख: खुसि
गुबलें गुबलें हिहिलं ख्वइ
गुबलें गुब्लें हिमिचाइ
गुबलें गुबलें तमं मिच्याइ,
खुसि
अखांति अखांति बा: वना च्वनी
वया थ:गु हे पहलय् ।

बसन्त पिन्त हे स्वये मयो
थ्व वहे ई, गुगु ई
वया लँ त्यला त्यला खोताकि ताइ
थ्व वहे ई, गुगु ई
सिमातय्सं वयात हिस्याइ
फय्यां चुकलिइ वयातं सुका: त्वनेत स्वइ
थ्व वहे ई, गुगु ई
वया म्हँच्छि धाँय् बुइ, फोहरत सइ
थुबले नं खुसि
मिखाय् जायक ख्वबि स्व:स्व: वयेका
गम्भीर गम्भीरं न्हयाइ ।



खुसि
न्हचाबलें न्हचाबलें म्ये हाला वनी
वया थःगु लयय्, थःगु सलय्, थःगु भाषाय्
खुसि,
न्हचाये न्हचायेया काकाकुल
सदां बर्षा पिया च्वंम्ह प्रेमिका
खुसि,
सँ धाप्लां तयाच्वंम्ह द्रौपदि
खः खुसि
न्हचाबलें न्हचाबलें न्ह्याइ
वया थःगु हे धुनय् ।



आखे नं दक्व नेपाःमिपिन्त राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय समस्या प्रति थःगु हे भाःपिका मां दे, मां भाय् प्रति मतिना ब्वलंका, थःथःगु कर्तव्य बोधयाका सकसितं जागरूकता हयेके फयेमा ।

बुद्धिराज बज्राचार्य
प्रधानपञ्च
यल नगर पञ्चायत ।



गोंगः

□ विष्णु 'अल्पज्ञ'

'कुकुल्याङकू ......।'

खिमिला चाया सुंसां ह्ाःसः मदुगु शान्तगु लकस तछ्याना गोंगः हालाहल, मानौं सुथ जुइन । ख्यूँया धकिं खुना पूर्वया गुंच्वकां नेपाःभुमिइ लोवनापुक्क जगदीश्वरया मिखा जुया ह्याउँक लालि न्येता च्याकाः निभाः द्योनं क्वस्वः वइनधँगु छुमां गोंगलं न्हापां दना बियाच्वन, न्हूगु जागृति, न्हूगु चेतना उला बिइत सनाच्वन । न्हुचःगुलु तयत दना शुद्ध जुया थःथःगु ज्याय् न्हुच-चिलेगु सल्लाह बियाच्वन, तर . . . ।

तर द्यो ख्यूँसेहे च्वंनि । जितः न्हचलं गाःगु मखुनि । जि द्यना च्वना, याउँक सिलखं भुना । मानौं जि म्हगसया संसार त्वःते मास्ति मवःनि, कल्पनाया पुखुलिइ लाल काये मगानि, ख्यूँगु धकिनय् भावना-या नवाकिपा स्वयेगु लुमर्दंनि, अले, अले थ्व संसारं अलग्गगु स्वतन्त्र–भूमिइ मतिनाया प्याखँपाः काये मगानि । उकिं गोंगः सः ताये मदयेकेत न्हाय्पं–प्वाःतिनां, मिखा तिस्सिना, जि ह्ानं न्ह्यो वयेकेत सना । थःगु नुगः खँया करं बलं व ह्मगसय् ह्ानं पला छिइत कुतः याना । तर . . 'सकलें दँ . .।'

गोंगःयागु ह्ाःसः लिसें मिस्तेनं थह्ां क्वह्ां जुयाच्वंगु सः नं बुलुहुं ताये दयावल, थलबल, घः दिकूगु सः नं थ्वयावल । सायद हिति–हितिइनं गुलि मिसा तय्गु मो मों जुइ धुंकल जुइ । लः भचा फयेतहे घः घः ल्वाका ल्वापु थया च्वने धुंकल जुइ । तर जि जि दने मास्ति मवनि । द्यना हे च्वना न्ह्यलं पितिका, नुगलय् ग्वीं ग्वीं खँ नीका, नुगलय् उगुं थुगुं धौबजि वायेका जि ग्वःगुलाहे च्वना, केवल मिखा निगः जक तिस्सिना, अले ल्हाःतुति कयेकुंका थःगु आलस्य क्वया च्वना । धात्थें सुथां मलाःगु कुतः स्वया लय्ता जाःगु आलस्य हे बाँला, मू मदुगु ह्पाः स्वया उदासीनता हे च्वन्ह्या, अले अनुतरदायी जीवनस्वया सी धुंकागु शान्तगु लकस हे बाँला । बस, अले विवेक हीनगु समाजया अपवाद व अपमानया न्ह्योने ख्वाः ब्वयेगु स्वया ग्यानपुक ह्मनीगु छाय् मजुइमा ख्यूं हे मनुखं घयेपुइगु छाय् मस्वइ ? पलख ग्याःचिकु पह्ःया ह्मगस स्वया निराशं जाःगु जागरणया छु मू ? तःधं–चिधंया भेद भाव खने मदइगु ख्यूया एक–तन्त्र राज्य शासनया

न्ह्योने मनू मनूखय् सर्ग व पाताः पाःथ खने दइगु उति मर्त्यगुया भेदभाव खने दइगु द्वेष इर्ष्या मि च्याइगु जःया छु मू ? अज्ञानय् लाना छधी जुया च्वंगु नुगः ज्ञानया जति चिरिक्क चिरिक्क कःति फायेधें फाया समाजय् वैमनस्यया ईब्यो हयेगु छु प्रगति ?

उफ थ्व जागृति, थ्व जागृतिइ हि-चःतिया मू मखु, छल व कपटया मू, छल व कपटया मू मखु, तःधं व चीधंया मू, तःध व चीधंया मू मखु, थः व कतःया मू, थःव कतःया मू मखु आखिर फुक्क फुक्क थःथःगु स्वार्थया मू । गुबले तक स्वैगुं स्वार्थ पुवंकेगु ज्ञा थःके दइमखु, उबलेतक स्वैगुं आदर सम्मान थम्हं काये फैमखु । थः मां-बौ, दाजु, किजा, तः केहें, कलाः अञ्च काय् म्ह्याय् थः मचाखाचा तकनं थ धाः वइमखु उफ ! स्वार्थ, स्वार्थ . . . . स्वार्थ . . . । न्ह्याखे स्व स्वार्थ । थ्व संसारहे स्वार्थया दबू । थ्व हे स्वार्थया लिधंसाय् चाहिला च्वन, ग्रह-मण्डल चक्कर नयाच्वन, अले फुक्क फुक्क विश्व ब्रह्माण्डहे धथें स्वार्थया दबुलिइ प्याखँ ल्हुयाच्वन मानौं स्वार्थ हीनगु जीवन हे मदु, लः मदु, फय् मदु, जः मदु, साः मदु, स्वार्थ मपुंगु छुं छुं हे मदु ।

तर, जि ? सुयागुं स्वार्थ पूवंकेगु क्षमता जिके मदु । खिचाथें ल्यू ल्यू जुया सुयागुं चाकरि जि यायेमफु । 'हजुर बा बा !' धका ज्या फ्वं वनेगु उद्योगनं जि मयाना । थ्व हे पाप जिगु अधोगतिया हुनि जुयाच्वन अले जि तःधं जुइगु हे गन ? जिगु बाँलागु आशाया स्वाँ ह्वैगु हे गथे ? न्हाय् तःपुका ब्वयेगुहे गुथाय् ? देगः देगले वना द्यो खुवने जि मसः, मंगलबजारया तः गोगु गं जि कुबिइ मफु क्वावहाया लुंपोल, लाय्कूया लुं ज्याः जिगु ल्हातं न्ह्याय् मदु । सुथं निसें न्हि प्यंगः ध्येबा कमय् याय्थाय् जितः लँपु मदु । अले क्वाःगु लासा त्वःता जि दने मं दइगु हे गनं ? मिखा चाय्केव, ल्हाः पोचित, तुंति चुइव जिगु न्ह्योने ज्वाताहाँ दंवय् धुंकी ससारया हलचल, स्वार्थ जाःगु पक्षपाती व्यवहार, बलचा व लाय्कूया पाय्छि मजूगु ई ब्यो, तःधं व चीधंया कटुतापूर्ण भेदभाव, दाह व इर्ष्या मि छ्वयाच्वंगु समाज, न्याय व अन्यायया संघर्ष अले मनूतय् थःथवेनं घात प्रतिघात । थुजोगु लकस न्हंका छ्वयेगु शक्ति थःके मदुगुलि जितः लुमंके जक हे नं मयः । मिखा उला स्वयेगुला गन नि गन । उकिं आलस्य हे घय्पुना सुक च्वनेगु जिगु मन . . . ।

'याकन दं . . . ।'

उफ् ! जिगु मनतुनाया अःखः गोंगः हाला हे च्वन, थःगु पहलय् मदिवक । जितः आ याउँक द्यने बिइ मखुत । तं नं थनं वः अनं वः मदु । स्या हे स्याना बिइ धयाथें जरङ्ग तं पिहाँ वल । मिखा निगः तिस्सिना च्वने मफुत, करं बलं उले हे माल । बंस मिखा उला । द्योनं तुयू तुयू धाय् धुंकल खनि । मनूतयेगु कालकुलु सः नं गाक्क तायेदये धुंकल । ल्यू ल्यू गणेद्योयाथाय् च्वंगु गँ नं तिनितिनि व ताङ्गतिङ्ग नं थ्वया च्वन । याउँक छन्ह्यो वयेके धयां वयेके मखनिगु हे जुल । विवश जुया दना,

मिखा पिया, म्हुतु च्वला, थाजय् फयेतुना। गोंगः हागुया तमं मि जुया च्वना। न्ह्योने-जक ला:सा कक्कु हे म्वे हिला क्वाः क्वाः ला दायेका नयेला धैथें मतिइ कुनु कुनु तं पिहां वयाच्वन। थथे म्वासां म्वासां जागृतियागु सुचं बिया मनूतय्गु न्ह्याइपुगु ह्मगस छ्याल ब्रिछ्याल याना बिइगुलि मखा 'इनर्जि फुड' धाधां वलि बिया क्वाः क्वाः ला दायेका नयेगु चलन न्यना च्वगु। आसे रे, मोह्निला न्ह्योने थ्यें हे थ्यननि। थ्व गोंगः तयेगु काल न्ह्यां हे वलनि। आखिर अपाय्चं ख्यूंबलेनिसें जागृतिया–च्यूता थ्व गोंगः तय्त छाय् माल ? सायद ख्यूगु गलय् माखा लिइ मछिनाला द्यो तुइके आय् बुल, यौन वासना लुदके हथाय् चाल। थ्व गोंगः या जात मानौ मिखुंचातय्गु लागि ख्यूंसे-च्वंगु गलंनिसं छह्मसे मेह्म गोंगःयात त्वायेगु ह्रांक बिइथें सः हे थ्वक्क हाला च्वनिगुका।

'याकनं दं, . . ।'

गोंगःया सःलय् मंमदु मंमदु झिखुधानि दतं मयागु ह्मलिसें दने धुन, ज्यातुक्क। अझ गोंगः हाला हे च्वन तिनि। जितः जक थना मगातला। अझ मस्यु, गुलिसित थने मानि जुइ। गुलि मनूत गुजो गुजोपिं स्वरे, गुलि तःधं जुया न्हाय्च्वका च्वामुकेगु लागि, अंग्रेजीबाज धायेका सुट पाइन्ट न्ह्याना धक्कु त्वःतेगु लागि बाचा दाचा जायेक आखः ब्वना आ सुथय् याउँक न्ह्यो वयेका च्वंपि दुसा गुलि थ्वं अय्लाखं कायेका छेंयागु छुं च्यूता मकासे धेंगाह्म जुया लासाय्तुं प्यपुना च्वनिपिं। थुजोपिंत ऋषि मुनितय्गु देसना जुइमा वा तधंह्म दार्शनिक तय्गु मूवंगु ग्रन्थ जुइमा, छुं ज्या ख्यलय् मदु। जागृति धैंगु छु ? चेतना धैंगु गन ? प्रगति धैंगु हे छाय् ? जीवनया मू मस्यूपिन्त अय्ला बातचा व ल्यासे तय्गु ख्वाः छपाया आकर्षण सिवे मेगु छु माल ? उकिं हे थ्व गोंगःत सुथ जुइ मलानिवं न्हिया न्हिथं धैथें मानव समाजय् जागृति हयेगु लागि कक्कु हे सुक्क, न्हाय्पंया पिलि हे गुइथें च्वंक हाला च्वनिगु। धात्थें स्वः थ्व गोंगःया जाति मनूतय्गु लागि गुलि गुण याना च्वन। थौं कन्हय्यागु स्वीस घडि निर्माण मजुनिबले निसें, न्हापानिसें पाय्छि ई ब्यो या सुचं बिया मनूतय्त थना च्वन, जागरुकताया चेतना थकया न्ह्योने न्ह्यज्याका च्वन। थ्व त्वाः छकुतिइ मखु, थ्व यल देश छगुलिइ जक मखु, यें, यल, ख्वप अझ गाँ गाँमय् नापं। तर, तर थ्व गोंगःयागु गुणया पलेसा 'इनर्जि फूड' धायेका थःगु प्राण त्वतेगु स्वया मेगु छुं ज्या मदु। ह्मिः छग्वार्चा नया, चिपगु जा निगः क्वाना अथें निरापराधय् प्राण त्वतेगु थ्व गोंगःया जीवन। धात्थें थ्व संसारय्, थपाय् धंगु भू–मण्डलय् देवगणया प्रतिमूर्ति मनूतय्गु पुचलय् न्ह्यात्थे हे सद्गुणं भय्व्यूह्म छाय् मजुइमा, बः मलापिं, सुं मदुपिनिगु लागि त्वाइपिं सुं मदु, हालिपिं सुं मदु। गुह्मसिगु लिधंसाय् च्वं-च्वन, वं हे गःकीगु। सत्ययात हाकुतिना बलं त्याका च्वन, निरापराधय् स्याना च्वन। न्ह्यात्थाय् स्व, न्ह्यात्थाय् हुं, तःधीनं चिधीयात क्वाप्प नुनीगु वहे मत्स्य न्याय,

दानव पहः । थ्व हे खः मनूया पहः । उफ! मनू, थःगु स्वार्थ न्ह्याक्को पुवंकुसां नुन धँगु मदुंपि मनू । तप्यंक गोंगःयागु बलि ब्यूसा बेक्वयक मनू तय्गु बलि बिइपिं मनू । अहो ! मनूतय्गु मानवता, मानवताया सभ्यता, सभ्यताया प्रगति । थ्व प्रगति गुलि मनू तय्त प्रेत गतिइ ह्लिले धुंकल जुइ ! धात्थें थुइके बह जू ।

थौं युग ह्लितुह्लिला वियाच्वन–जागृतिया नां ज्वना । वहे जागृतिया सभ्यतां मनूया समाज थौं थुलि च्वन्ह्याना च्वन, गुण व उपयोगिता ह्मसिइकेगु विवेक बुद्धि तंका गुत्रले मनूया निम्ति मनू हे छु नि छु धाःसा गोंगःयागु छु खँ ? अले धर्म व पापया विवाद गन ? न्याय व अन्यायया न्ह्यसः छु यायेत ? योग्य व अयोग्यया दापू नं म्वाल । अझ राष्ट्रिय व अराष्ट्रियया‍त मपाकुसां जिल । अाला झीत मालावल–हिप टाइट व फ्रक यागु लिधंसाय् बजारय् नांगां सौन्दर्य ब्वयेगु, यथार्थवादी तत्व मामां न्ह्यज्यायेगु । अले अन्तर्राष्ट्रिय भाषा अंग्रेजीया प्रकाण्ड विद्वान जुया बुशर्त सुट, पाइन्ट आदि फेशनया लिधंसाय् थी थी देशयापिं मनूत लिसें स्वापू त तं थःगु राष्ट्रिय तत्व न्हंका अन्तर्राष्ट्रिय ख्यलय् तना वनेगु । फःसा अझ अन्तर्राष्ट्रिय मच्वय् दना गोबर गणेशयागु भोरी खाका गोंगः ल्वाके थें दे दे ल्वाका लिपा संसार भरय् हे थःगु दाईं यायेगु । अलेजा म्वालका चक्रवर्ती जुइत नं छु थाकुइ? केवल न्ह्यपु जक ग्वाकेमा, कतः कतः जक ल्वाके सयेकेमा । अले सोन्हय् साला एवका मवइ धका गथे धाये ? सोन्है आना सत्र । थुबले धात्थें नेपाः देयागु न्हाय् गपाय् ह्नाकः जुइथें ! थुलि जुइवं धाःसा गोंगःनं थें कक्कु तिं स्वाका विश्वन्यंक 'जि धाःथे च्वं . . . ।' धका धवकु त्वःतं थाय् मदइ मखु, द हे दइ । बस बस जि नं अन्तर्राष्ट्रिय मनू जुइगु कुतः छाय् मयाये ?

तर जि, जिके व टाइ तया सुत पाइन्ट न्ह्यायेगु पूंजीवादी शक्ति मदु, न कायेगु मन हे जिके दु । अयन्‌ं अन्तर्राष्ट्रिय मनू जुइगु लँपु छपुला लुइके हे माल । तोल्हे चाया खुब बिचाः याना । बल्ल बल्ल बिचाः वल– अन्तर्राष्ट्रिय अंग्रेजी भाषाय् पलाः छीगु । अले भारतीय रवीन्द्रनाथ टैगोरं धोंतिं जक चिना अंग्रेजी साहित्यय् नोबेल सिरपाः काः थें जि नं सुरुवाः जक न्ह्याना नोबेल सिरपाः त्याकीम्ह छाय् मजुइ ? खःजा थौं कन्हय् मां भाय् नेपाल भाषायागु विकास आन्दोलन नं इलय् ब्यलय् जुया च्वंगु दु । अले थःगु भाषां मच्वःसे विदेशी भाषां गथे च्वये ? थ्व विचाःया ल्यू ल्यू ह्लानं मेगु तर्क छेर्कीं नकल–साहित्यया मू केवल भाव जक मखा । मेगु भाषा विवाद छु यायेत माल । थःगु भाषाय् च्वःसां थ्व नेवाःतय्गु सीमित समाजं छु हनी ? 'भाइनं च्वैगु बांला जू, मां भाय्यागु सेवा यायेमा ।' धँगु दकं फुस्लुगु प्रशंसा जक हे मखा । थः ल्हाः हुस्लु, प्वाः फुस्लुगु सुनां मखं थुजोपिं नेवाःतय्गु जाति छकूचाय् थःगु विचाःधाः सीमित, अले नोवेल सिरपाः काये फइगु हे गथे ?

चलन चल्तिगु नेपाली भाषां च्वःसां व हे 'मदन पुरस्कार' मखा। थौंया युगय् बल्चा छगू हे दनेत मगाः। निस्वार्थ भावं च्वःसा थःगु बिचाः धाः महासागरय् अथें तुना वनीथें च्वंगु नेपाःदे छकुचाय् सीमित जुइगु। अले अन्तर्राष्ट्रिय मन् जुइगु हे गथे ? बरु च्वसेंलि सारा संसारं थूगु स्यूगु अन्तर्राष्ट्रिय अंग्रेजी भाषां च्वयेगु हे बांला। बुलुहुं नोबेल सिरपाः त्याकीगु सम्भव दु। बरुकंछि सत्यं शिवं व सुन्दरंया खँय् नं ध्यान बीमा। हुः बस्, 'The Truth' या छचों तया छकू च्वये-

'THE TRUTH'

I like very much the truth,
for, that is human life
which never dies,
and lives always right.

1

When one tells a lie
he himself comes to die;
and lives only to sigh
that can't raise high

2

बस् थुकथं हे हानं छपु नं च्वया स्वये–

BALANCE

It was the dark night
but bright as the day-light,
for I saw the star, my beloved
which moved this heart.
Sorry......,
when the sun arose,
the star, my dear disappeared
It is the day,
but dark as the night
for I can't see her light.

अर्थात्

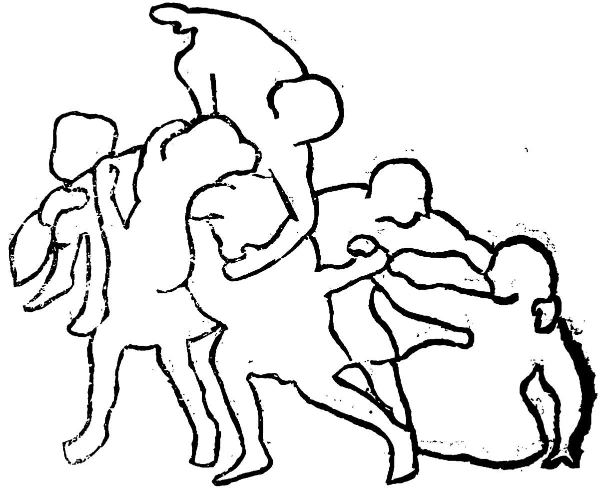
थ्व खः ख्यूँगु चा,
अथेसां थीगु न्हि या जः थें
छाय् कि जि खना– जितः यःगु व नगु
गुकिं संकल जिगु नुगः धुक धुकु।
अपशोच ... ।
जब निभाः थिनावल
जित यःगु व नगु दुसुना वन।
थ्व खः न्हि,
अथे नं ख्यूँगु चा थें
छाय् कि जि खंके मफु वँगु जः।

बस, थुकथं थःगु न्ह्यपु च्वला, अंपुगु शैलि छ्यला थःगु मौलिकता ब्वया अंकुसां छन्हुला अवश्य सफल जुइ। विश्वय् थःगु नां दनि। अले धका सकसिनं 'ह्वाइ ! ह्वाइ !!' धाइ। दथुइ दथुइ गोंगः ह्वाला हे च्वन। अथेसां छुं च्यूता मकया। तर थ्व अंग्रेजी कविताया भावया लबुइ दुबिना च्वं च्वं वःगु गोंगः सः स्यनेवं जि अंारा न्हुया। मानौं गोंगःया सः लिसे जिगु तर्क 'प्यपां चू....' धाःथें च्वना वल। उम्रिमय हे हानं 'थःगु न्ह्याय् ध्यों....' धाः थें मेह्न गोंगः नं हालाहल, तर गोंगःयागु सःलय् छुं नं मपाः, न्हापानं व हे सः, आ नं व हे सः। पानाःच्वन जिगु थःगु हे माले ज्याया तर्कय्। तर जि धात्थें 'प्यपां चू..' धका ध्याचू नके लायकह्म मन् खनि। छह्म खिचां क्वें बाकू चुप्यायेगु आश याइथें अन्तर्राष्ट्रिय सम्मानया आशय्, थी थी दे तयगु नांया लोभय् थः मां भाय्यागु गुण लोमंका कर्पिनिगु भाषा बः काजुइह्म जि पशु खः,

प्यपां चुइमाह्म पशु ।

अन्तर्राष्ट्रिय मनू तयस 'अय्, छंगु न्हाय् ग्व ? धका न्योंसा 'जिगु न्हाय् थ्वका....' धका थःगु जातिय चि छुं मदुगु, राष्ट्रिय तत्व मदुगु थःगु संस्कृति मदुगु सुट थाइन्टया लःग्याःगु भू–सी क्यों वनिह्म मनू मखा जुइ जि । थुथाय् थःगु न्हाय् पातालय् कुतुवंका स्वर्गया इन्द्राशन लोवंका जुइगु जिगु ब्यक्तित्व गपाय्धं जुइ ? कोखं थें ह्मय् खाया पपू छुना सम्मान माः जुइह्म जिगु सत्यं गुलि च्वन्ह्याः जुइ ? माकलंथें तिन्हुया गुंच्वंका पुलेत स्वइह्म, गुलि च्वन्ह्याइगु जिगु साहस । भुति ब्वय् वने माःसा म्वाः ब्वय्वना थःगु लँ थन्हं द्वकीह्म जिगु बुद्धि, जिगु चेतना । ★





पियाच्वंपिं, ह्यूपा: व ई

□ ध्रुव मधिकर्मी

जि जिदगीयात न्हूगु अर्थ बी मफुत। छुं नं कथं न्हूगु लॅपुइ थ्वयात न्ह्याके मफुत। मानौं जिदगी परिचय तंह्म मनू जुल। मानौं जिदगी पाखां ह्मयाच्वंगु तिकितिकि नंगु सुतिलः जुल। बॅय् लायेवं गनावने माःगु नियति ज्वनावःगु चिहाकगु ई। गनं मुना बा वन धासां नापं धले लाइगु निश्चितता कुबियाच्वंगु छगू तथ्य। जिदगी धलं बा वनेमागु छगू अभिशाप। जिन्दगी मू मदुगुया छगू नमूना।

जि जिदगीयात आकाश बीमफुत। थःगु विश्वास बीनफुत, बीमफुत जि जिदगीयात छुनं कथंया लकस। न ह्मगसतय्‌त हे साकार रूप बीफत। थ्व जुयाबिल बुंगाचाय् च्वंगु नवः ल। थ्व जुयाबिल पःखाः हाचांगाय् मफुगु छम्हू फय्। जि थ्वयात छगू ब्रह्माण्ड तायेका . . . तर थ्व ला छगः नगु जुयाच्वन–ख्यूंगु आकाशया। जि थ्वयात तजागु समुद्र ल्याखना. . ., तर थ्वला तिकिनंगु छफुति लः जुयाच्वन–गंगु बंया। जि खनागु आकाश जिगु मजुल। जि फ्वनागु लकस जित दैगु मजुल। थःगु ह्मगसयात हे थःगु धका नाले मफुत।

जिगु आकाश !

जिगु लकस !

जिगु ह्मगस !

जि बजारय् वना। अन सकतां सकतां न्याये दु थें च्वं। संसारय् दुगु न्ह्यागुनं मियातःगु दु थें च्वं। तर जि अनं मनूत मियाच्वंगु मखना। मनूत न्यायेगु मीगु थाय् गनं मखना। जित

थ्व खना अजुचायापुसे च्वनावल । पत्यायाये मफुगु लिच्वः खनाथें । तर जिगु थ्व भावना ता ई मच्वं ।

"मखंला छं थ्व फुक्कं थःत न्यानाच्वंपिं मियाच्वंपिं" – न्हाय्पंलिक्क वया सुं छह्म्य्सिनं जित सुतुक्क धयावन ।

जि बजारय् दुहाँवना–ल्हानिपां पोक्तांगु खल्ती स्वथंथं । अन खना जिं स्वः स्वथाय् नसँ नसा . . . भचा उखे तिसँ तिसा ब्वयातःगु खना . . . उकियां भचा उखे न्ह्यवःसँ न्ह्यवःसा . . . । नसा स्वया तिसा अपो थें, तिसा स्वया न्ह्यवःसा अपो थें । जि अन दना छक लुदँक स्वयेगु मनंतुना । थुथाय्लाक्क जित नसा, तिसा व न्ह्यवःसा फुक्कसिनं नयेथें फ्वाँय् फ्वाँय् स्वयाहल । थ्व खना जित तसकं ग्यासे च्वनावल । नापं मछालापुस्से नं च्वनावल । तर जि उमित नयेथें याना ज्वय् ज्वय् पिया स्वये मफुत ।

जित फसं घ्वानाहल-मानौं कक्कुतिना ।

पिने छह्म मनू कारं क्वहाँ वःगु ध्वदुक्क नापलात । थ्व मनू छुं दँ न्ह्यो छगू हे क्लासय् नापं ब्वनाह्म पासा । थौं छु धायेगु थ्वइत ! थनथाय् जित शब्दया तसकं अभाव जुल । जि वइत स्वया भचा न्हिलेथें याना । वं छुयात मस्यू ।

–ह्मस्यूला ?

वं न्यंगु खना जि अजू चाल ।

–छाय् मसी !

छु यानाच्वना थौंकन्हय् !

'. . . .,' जि म्हुतु लिसः मबिया ।

–फुक्कं ठीकठाक मखुला ।

वं गाडिया खापा तित । तालं ग्वया बजारय् दुहाँवन–ल्हातय् ब्रीफकेस यक्वाना । वं जिगु लिसः पिया मच्वं थःगु न्ह्यसःया लिसः नापं वयात छुं मतलव नं मदु ।

थुबले जित सुनां छत्थु यांकया दाल । जि होशय् नं 'आया' धायेमफु ।

'सु छ ?' न्यतालय् ल्हाः ब्वः ब्वः स्याना जि न्यना ।

जः खः सुं मदु । केवल परिवेश ठीङ्ग दनाच्वन । न्ह्योने व हे चुलुस्से च्वंगु कार ।



–छं नं कार गये मंदुला ?

–मंमदु, जि छकलं धया, थःके हे मन्यंसे ।

–भुत्रो मंमदु ... दुसा मंदँ का ... ह्याउ दुला छंके ! न्हाय् ग्व छंगु ?, सुनां जित क्वा क्वा त्यात ।

छखेंला जित तंनं पिहाँवल, सु व जित क्वा क्वा त्याह्म । वइगु ककु हे म्वेहिला बीला ! मयः धासेंली मयःका जिमी । सुंयागु हि जिमि म्वल्हुइह्माः । तर छुं यायेमफु । छुं धाये नं मफु । म्हुतु जायेक धौ फिना । तर थ्व पित्यागु व नुगः ख्वःगु इलय् छफुति हे धौसवाः मवः। बरू अन फाकुगु जिंदगीया क्वपुलांगु सवाः वइच्वन ।

जि लॅय् दना–ठीङ्ग । लॅ दापाजूह्म मनू थें जुल जि । चाकंछि स्वया–छुं दुथें मच्वं । मानौं फुक्कनापं जिगु ब्यागः भाव दु । मानौं ब्याक्कं लकस नापं जि बिस्कं च्वनागु दु । धात्थें शहर छगू विसंगति हे । गन मनूतय्गु पुचलय् नं थःत याक अनुभूति

जूवं। थ्व याक अनुभूति मानौं सुं न्वाकः व मदुह्म मचाया मन थें। आखः ग्वलं पिल्ह्वये मफुगु दुवाः– मनूया जिंदगी।

–छ छाय् थन!, छह्म पासा वल

गन जुइमा जि थुगु ई ले!

सुखया निभाः खइगु थाय्....

सुं न्हिल। तर जि न्हिले मफु।

– छंगु दुःखया खँ छगू न्यना जि... साब हे दुःख ताल जित थ्व न्यना अझ दुःख जुल। मानौं न्यनाच्वंगु दु सुनां घालय् थिया– थन स्याला! जि नुगलय् थूं दिना च्वंगु घाःयात त्वःपुया धइच्वना– अहँ भचा हे मस्या। थ्वला घाःच्वं सकाय् खः। गन थ्व घाः खः धका!

–गय् जुल थ्व! क्वःछि धुंगु मखुला!

–क्वःछिधुंका नं गये पय्नं वन!

–व छं मतिना यानातैह्म मखुला!

वं घालय् थियाच्वन।

तर जि.......

–थौं कन्हय् जुइमफुगु छु दु!

–क्वःछि न्ह्यः जक छाय् क्वछिधुंका न मिस्त पय्नं वनेत स्वतन्त्र। थः यःह्म नापं यःत्यः जुया वनेत। भाग्यया रेखा मनू थह्यस्यां हे च्वइ थह्यस्यां हे हुइ। उकिं स्वतन्त्र दयेमा छह्म मिसामचायात नं थः यज्जु हयेगु अधिकार....

–गथे ईया ख्वाःपाः न्ह्याबलें अथे हे जुइमखु.... हिलां च्वनी अथे हे मनूया मन जक गय् महिली। उकिं मतिना नं हिलेफू.... हिल ....हानं छह्म ल्यासेयात मतिनां जक थौं कन्हय् चिगु कुतः....

जिनं थःगु घाःयात घाः मधासें घाःच्वं धका थितुथिया च्यनाच्वना। यथार्थवादी मनया आदर्शयात भीष्मजुया च्यनाच्वना। जि थःपाखे हे गर्व तायेकाच्वना। जिकें नं छह्म भीष्म दु– त्यागयात जिन्दगीया छगू पसः धका स्वीकार यानाकाह्म। तर जि स्यू थौं कन्हय् आदर्श भ्वाभःसि जुइधुंकल।

जिगु किचःया मिखा लःलःमलः धयाच्वन।

जि अन मखंछु याना।

'दुःख तायेमते........जिगु दुनुगलं निसें सहानुभूति दु!'

पासा वन थथे धया। वनेत छक हानं घालय् थियावन। अय्नं जि नुगः भचा याउँका। घालय् ध्वतले जित जिगु जिन्दगीया निरर्थकता अनुभूति जुयाच्वनी-तिनि। जित थ्व निरर्थकता तसकं यः। तसकं यः जित जिन्दगीया याक्पहः। जिन्दगीया सरासु मदुगु गल्ली याकःचा सुतुंसुतु जुयाच्वनेगु। थह्यं थःत नापलाइबलें ह्यमस्यू छु याना लँ चिलावनेगु पहः जित अति यः। हूलय् लात कि जित जिन्दगी हृपहृप तान्वया वइगु। कि मखुसा जिन्दगी थुरथुर खाना वइगु। मानौं उबले जि जिन्दगीयात मखु थःत नापलाना।

जिन्दगी! छंत जि ह्यमस्यु

तर खना छंत जि

सदां थ्व हे इलय्

इरूथिरू जुयाच्वंगु

थ्व हे थासं

मृत्युया किचलं दायेका

न्ह्याबलें न्ह्याब्लें जित
मखंछु याना वंगु
जिगु/ मिखाया क्वसं
जिगु/ स्पर्शया ज:ख:
थ्व ख:/ थह्म मब्वनागु थ:गु बाखं
छंत खनेवं / जि तायेका थथे
छह्म बांलाह्म लाखे
गुह्मसिया ह्नॉछि मिखा जॅय् जॅय् दु
तर छग: हे मिखाय् ज: मदु
म्हुतु चा अय्नं अन स: मदु
थ्व सिमाय् गनं ह: मदु
जिन्दगी ! उकिं हे जि छंत ह्मस्यु

पासा वन। ह्गनं व हे एकान्त जिगु म्होने धिकिंहि फयतुवल । व न जि थें हे थाक:चा खनि । जि वैत छुं मधया । धायेगु छु । नमवासें फुक्कं खँ ब्या: । गुलि निरीह, निरपेक्ष जि, व नं उतिकं हे निरीह व निरपेक्ष खनेदु । फय् वल । जि चा: थ्व । तर जि लिधना च्वनागु सिमा धा:सा पटक्क हे मसं । फय् वलकि सनीगु सिमा ह: ख: । तर जि लिधना च्वनागु सिमाय् ह: छत्ति मदु । म्हॅछि नांगा थ्व सिमा । वसंतया गनं अतापता मदु – थुगु इलय् ।



भचा तापाक्क छगू ख्य: दु । छुं पलख लिपा अन छगू राजनैतिक मुंज्या जुइत्यंगु दु । मनूत भाषण न्यनेत अन दुहाँवना च्वन । देशय् धंकात:गु व्यवस्थाया खँय् भाषण जुइत्यंगु जुसा सके गाँ गाँमं छुं मस्यूपिं मनूत ट्रकय् लहरी तया छुं भतिचा दाँ ल्हातय् प्व:चिका हय्मालिगु खँ। तर थन गन नं हे मनूत ल्हयया हयाच्वंगु मदु । छगू सुचँया खँत्वाया भरय् मनूत बा वइच्वन– थ: थ:गु निर्णय कथं । थुजोपिं मनूत भाषण न्यने सिधयेका टिका–टिप्पणी जक यायां छाय् सुतुंपुतुं छें लिहाँ वनाच्वन । भाषणया लिच्व: अन हे छाय् मक्यन । लँय् ववं थ:गु आज्जु थीगु कुत: छाय् मयात ।

आकाशया लकसय् छगू ह्यूपा: वल । छपुच: सुपाँय् वया सुर्द्योया न्ह्योने हृत्तिक दनाबिल । गुंकि निभा: थ्व लागा त्व:ता जुरुक्क दनावन । थन हे जक निभा: बिल । तापाक्क च्वंगु थासय् धा:सा अझ ज: त्यंदनि । पहाडया म्हॅछि अझ निभा: खयाच्वम।

– छ आ:तकं थन हे तिनिला ?

छम्ह पासा वया न्यन ।

– गन हे थ्यंगु दु धका ह्मी, न्ह्याबलें अन हे ख:नि ।

– लिहाँवने मत्यनिला धँगु का ।

– छाय् भाषण न्यने गा:गुला ?

– स्व रे भाषण हे याके मब्यू...पुलिसत वया फुक्कं लिकइच्वन । सार्वजनिक स्थल धयां छुयाय् ।

धात्थें अन छगू ट्रक पुलिसत वया मनूतय्त ख्याना हइच्वन । अन च्वंगु मालताल स्यंकाच्वन । मानौं तरवार दुपिं छपुच: माक थें च्वं उपिं । छम्ह पुलिसं सछिम्ह मयाक मनूतयेत ख्याना च्वन। मनूत नं ग्या-ग्यां आज्ञाकारी जुया लिफ पुला वइच्वन। व माकतय्सं कथि नं संकाच्वन–ख्या: यायेथें ।

– छंगु छु बिचा: दु थौं कन्हय्या पहः चह: बारे ?

— केवल बिचाः जक जुयाच्वन, तर ज्या मजुयाच्वन। थ्व थुजोगु तालं छुं हे ह्यूपाः वइ ख्वाः मवल। सुपः छपु हे इकिधिकि संकेगु पक्षय् मनूत मदइवन। फुक्कं मनूत थःथःगु लँय्... गन झासु ननेगु ई वल अन आराम काकां थुखेया विषयलय् छकू निकू खँ ल्हात... गनं आशा काल, गनं निराशा ब्वँकल... बस् थःगु कर्तव्य पूवन...।

— थ्व ला गाक्कं निराशात्मक प्रतिक्रियावादी बिचाः जुल, थ्व हे बिचालं क्रान्तिया लँ पनातल, वं छगू न्हूगु खँगो छयला खँ ङ्वः छुत, थुजोगु बिचालं थाय् कातले, फुक्कं छप्पं मजूतले खः थन छुं न जुइफैमखु। तर जिपिं थुकिया लागि पूर्णत संघर्षरत।... क्रान्ति मजुइकं थन छुं जुइमखु... थुकिया लागि छगू व्यापक आन्दोलन जुइमा ... छगू जुलुस जुइमा... संघर्षया दौर न्ह्याना वनेमा ...छन्हु झी त्याइगु लुखा धात्थें चालितिनि। अन्याय, अत्याचार, शोषण व उत्पीडनया पःखाः दुनि हे तिनि।

वं याउँक थःगु खँप्वः पिकाल। जःखः नं मस्वः।मानौं क्रान्ति, आन्दोलन, जुलुस संघर्ष— वं थःगु म्हुतुई हे घानातःगु दु अर्थात थुपिं लँय् उखें थुखें चाचाहिलाच्वंगु दु। झीत मालेवं झीसं सतेवं ब्वाँय् ब्वाँय् थुखे हे वई। तःक तःथाय् न्यने धुंकुगु थ्व खँगोत जिगु लागि बुलेट प्रुफ ज्याकेटय् कयेकूगु गोली थें जक जुल। जि अजूचाः गुलि याउँक वं थःगु खँगो धुकू चायेकाच्वन। जि अजूचाः, थ्व थ्व खँगोलय् दयेमागु च्वापःजः व मिजः। जि अजूचा थ्व थ्व खँगोतय्सं नुगलय् थुं दिके माःगु... स्यताक्क थिइमाःगु बोध थ्व ?

धात्थें सितला खँगोत !

थुबले मनू छम्हय् सित पुलिसं लप्पा ज्वना यंकाच्वन।

— का वनेगु मखुला...,

वं घडि छकः स्वल, छेंयापिं हालाच्वनी... सुथय् हे पिहाँ वइम्ह।

— आ छु यायेगु 'प्रोग्राम' दु ले ?

— प्रोग्रामला यक्व दु। आन्दोलन थ्वाःकेया लागि जिपिं पाय्छि ईयात पियाच्वना तिनि। वई वलकि जिमिसं थन छगू तःधंगु ह्यूपाः वइगु क्रान्तिया छुमां छुइगु... स्वइ च्वँ रे !

व जःखः मस्वसें वन।

जि थुइका उपिं छगू भिं ई यात पियाच्वन। गुबले थ्यंकावइ — व ई, धायेंत भचा थाकु। सायद मथां हे वइ।

ख्यः सुनसान जुइधुंकल। अय्नं पुलिसत चाकछि च्वना छुं जुइला धका पियाच्वन तिनि।

फुक्कं थन पियाच्वंपिं जक।

— छं सुइत पियाच्वनाले ? जि थःके न्यना।

— जि !

पियाच्वनेगु हे जिगु नियति।

— अँ छं ?

— जि नं ईयात हे पियाच्वनागु खः। तर इलं जित पियामच्वं। धोलं लानावन। आ व ई यक्को न्ह्योने लायेधुंकल।

—धायेबले, आ वयात लिफ्याये बाकी!

जि लिसः मब्यूसें सुम्क च्वना ।

ईया ख्वालय् लिबाःपहः खनेदयावल । फय् नं सनाहल – हथाय् चागु पहलं । जि लँय् दना । चाकंछि स्वया । गनं हे वने मछिथें च्वनावल । मानौं लँ प्यखेरं दयाम्म दिम्म तिनाहल । जित थथें मिप्वाः ज्वना दे चाहिलेला धैथें च्वनावल । छगू ह्यूपाः थथें यः त्यः जुइका पय्न वइम्ह भमचा थें दुत हये मास्तेवल ।

(११०८ थिलागा १२)



ञीगु संस्कृतिइ सम्ह्य्या महत्व

□ तीर्थलाल नःचःभनी

लाय्कुली च्वंह्म हाथु द्यः

"ञीथाय् लाय्कुली च्वंह्म हाथु द्यः जुजु प्रताप मल्लं स्वनाः दय्‌दसं पुजाया निंति आपालं आयस्ता तया थःगु कीर्तिया लागि सरकारी गुठी नापं तयाः थकूगु दु" धका च्वयाः तल।

लाय्कुली रणबहादुर शाहजुं तःह्म तपाःख्वाःह्म हाथु द्यः (स्वेत भैरब) छह्म त्वताः मेपिं हाथु द्यः हे मदु। तगोगंया न्ह्योने भगवती देगःया दलानय् ब्वइपिं लु सियाः तःपिं निह्म द्यःपिं दु। उके छह्म आनन्द भैरब खः। मेह्म छह्म महामाया भगवती खः। थुपिं निह्म हाथु द्यः मखुगुलिं त्वताः छ्वये। मेपिं हाथु द्यः मदुगुलिं जुजु प्रताप मल्लजुं हाथु द्यः तयाः थकूगु मदु धकाः तप्यंक धायेफु।

जुजु प्रताप मल्लजुं लाय्कुली हाथु द्यः तःगु मखु। बरु त्रिशद रूप तःगु खः। थ्व 'नेपाःया तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पुजा' धयागु सफूया निपुगु च्वसु 'ञीगु संस्कृतिइ सम्ह्य्या महत्व' खः। भाजु सुरेन्द्रमान श्रेष्ठजु यागु थ्व च्वसु स्वया। द्यःनं द्यःनं स्वयेबले पाय्‌छि हे धायेमाली थें च्वं। थ्व सम्ह्य्या दिषय छु तान्त्रिक ग्रन्थय् च्वयाः तःगु मखनानि। नापं कर्मकाण्ड, संस्कृति व धर्म ग्रन्थय् च्वयाः तःगु नं मखनानि। उकिं थुगु विषय न्यना न्यना कुति सः धयाथें जुयाःच्वंगु दु। सुनां सुनां छु छु धाल वहे वहे खःथें च्वं। गुह्म गुम्हेस्यां धाल वया वयागु हे बिचाः व सिद्धान्तया खँ जक खः। उकें थुके बः काये छिगु ग्रन्थ मखंकं, दसि मदुतले थथे हे खः धाये मफुनि। अय्‌सां छता निता खँय् थःत ताःगु खँ त थन न्ह्यथंसां छु स्यनी मखुला धयाथें ताया। उकें थन न्ह्यथना च्वना। थ्व नं द्यःने लाकेत मखु। ग्यथे लाकेत नं मखु। बरू नथूगु थ्वीकेत जक खः।

बिश्वरूपया अभिलेखय् "· · · · . **श्री श्री राज राजेन्द्र कविन्द्र जय प्रताप मल्ल देवन थ्रग्रो नामन लुन विश्वरूप दयेकाग्रो श्रीमत् महाबिहार नगर . . . . . . सधर्म यात्रा इन्द्रयात्रा निगूलि यात्रा नं यात्रा याये मालक दयेक बिज्याना जुरो ।। सम्वत् ७७७ श्रावण मासे शुक्ल पक्षे पूर्णमास्यां तिथौ . . . .**" धकाः च्वयाः तःगु दु। थ्व अभिलेख 'नेपाल भाषा साहित्यया जातः' व 'अभिलेख संग्रह' स्वंगूगुली नं पिदने धुंकूगु दु। उकें थ्वयात हाथु द्यः धाये मल्वः। नापं थुजोगु दसि दयेक दयेकं स्वहे मस्वसे थथे च्वयेगु तसकं बांमलाः थें च्वं।

मेह्म हाथु द्यःया खँ। लायकुली येंयाः बले जक उलीह्म तपाः ख्वाःह्म लुँसियाः तःह्म हाथु (हाथ्वँ) द्यः जुजु रणबहादुर शाहजुं तःह्म हे जुल। थ्वयागु छुं खँत 'खें सगं' धयागु च्वसुइ न्ह्यब्वया तःगु दु। उकें हाकनं थन च्वयाः च्वने माःथें मताया। आःसां अभिलेख छत्वाःचा न्ह्योने तयेमाः थें तायाः न्ह्यथनाः च्वना। शाहकालीन अभिलेख संग्रह ले "**स्वस्ति श्री सम्वते १८५२ साल भाद्र शुक्ल पक्षे द्वादश्यां तिथौ शुक्रबासरे घनिष्ठा नक्षत्रे धृतयोगे एतस्मिन्दिने श्री भैरब मूर्ति निर्माण पूर्वक प्रतिष्ठा बिहिता श्री रणबहादुर भट्टारकेनेति श्री शाके १७१७ शुभम्।**" धकाः च्वयाः तःगु दु। उकें थ्व हाथु द्यःयात प्रताप मल्लं तःगु धका धाये मज्यू। थथे च्वयेगु तसकं द्वंगु खँ खःथें ताया।

गुणकामदेवं कान्तिपुर दे दयेकलः

"कलिगत ३८२५ दँस जुजु गुणकामदेवं कान्तिपुर नां छुनाः न्हूगु दे छ्याःबले तान्त्रिक मतं अजिमा द्यःया खड्ग आकारे वयेकाः अजिमा द्यःत स्वनाः हे दे छ्यात" धकाः च्वयाः तल।

थौं-कन्हय् कलिगत सम्वत् ५०८८ थ्यन। थुके ३८२५ क्वतायेबले १२६३जुइ। थुके नं ने. सं. ११०८ क्वतायेबले १५७ न्ह्यो जू वइ। शक सम्वत् ८०२ ले १५६ क्वतायेबले श. सं. ६४६ जू वइ। थुके २२ दँ तनेबले लिच्छबि सम्वत् ६६८ जुइ। थुबले लिच्छवि जुजु जयदेव निह्मह्म जुल। उकें कलिगत सम्वत् ३८२५ बले गुणकामदेवं कान्तिपुर दयेकल धयागु खँ पाय्छि जू मवः।

मेगु खँ। आःतक लूगु दसि कथं लिच्छवि जुजु गुणकामदेव न्हापां याह्म कलिगत सम्वत् ४०८५–४०९९ बि. सं. १०४१–१०५५ शक स. ९०६–९२० ने.सं. १०४–११८ तक याम्ह छम्ह जुल। अनंलि निम्हम्ह गुणकामदेव कलिगत सम्वत् ४२८५–४२९३ बि. सं. १२४१–१२४९ श.सं. ११०६–१११४ व ने.सं. ३०४–३१२ तकयाम्ह छम्ह जुल। थुपि निम्हय् गुम्ह गुणकामदेव खः! कलिगत सम्वत् ३८२५ बले थुपि निम्हय् छम्हय्स्यां यें दे दयेकल धायेगु खँ ज्ञन हे पाय्छि मजुल। थ्व खँ भाषा वंशावली नं कुंखिनाः च्वयातये धुंकूगु खँ खः। उकें भचा हे लिफः मस्वसें थथे च्वयेगु याये मज्यू थें ताया।

ह्लाकनं न्हापा लिच्छवि जुजु पिनिगु पालय् यें देयात थःने पाखे 'कोलिग्राम' जक व क्वःने पाखेंयात 'दक्षिण कोलिग्राम' धायेगु यानाः वयाः च्वंगु दु। यें जैसि देगलं क्वय् पचली वनेगु लँय् च्वंम्ह मीन नारायणया लिकं च्वंगु जिष्णु गुप्त व ध्रुवदेवया अभिलेखय् 'दक्षिण कोलिग्राम' धका च्वयाः तःगु दु। उगु इलय् हे छगू कथं देश दये धुंकल। उकें गुणकामदेवं यें दे दयेकल धाये मल्वः।

जीव बलि नं पञ्चतत्व खः

"द्यःयाथाय् बलि भोग बिइगु यानाः तयातःपिं जीवत नं जिवात्मा खः" धकाः च्वयातल।

थ्व धापू कथं बलि भोग बिईपिं पशु पन्छित नं पञ्चतत्वया जिवात्मा खः। थुके छुं धायेथाय् मदु। सम्हय् नाप दाना स्वयेबले पाय्छि जू मवः। छाय् धाःसा वृहत् पुरश्चर्यार्णवे मेरुतन्त्रं लिकया थथे च्वयाः तःगु दु।

वलिस्तु त्रिविधो ज्ञेयास्तान्त्रिकः समार्त एव चः ॥
वैदिकश्येति तत्रदौ तान्त्रिकोऽष्टविधः स्मृत ॥
नरश्य महिषःकोलश्छागोऽविः सारसस्तथा ॥
कपोतः कुक्कुय्श्चेति सामान्यः पूर्व पूर्वतः ॥
४–११८

थुकें च्यागू तालं च्यागू कथंया जीव बलि बीगु चलन दु धयागु सीदत। थथे हे कालिका पुराणे बलि निर्णयले–

पंछिण कछपा ग्राहा मत्स्या पंचविधा मृगाः॥
महिषो गंवयोगा वच्छागोरम्रो चशुरक ॥
खड्गश्व कृष्णशारस्य गोधिका शारभी हरि॥
शार्दुलश्च नरश्चैव स्वागा च रुधिरस ॥
चण्डिका भैरवादिनां वलय परिकीर्तिताः ॥
अ. ले लय।

धकाः च्वया तःगु दु। थुकें सीदत थीथीया तान्त्रिक पुजाय् थीथीयापिं जीवत बलि भोग बीगु याना वया च्वंगु खने दु। उकें पञ्चतत्वया प्रतिक न्याह्म जीवात्मा बलि बियाः वया च्वंगु धाये बहः मजू। नापं म्ये, दुगु, ख्वा, हें व फैया प्रतिनिधित्व न्ह्यब्वःसा स्याबजि, पालु, लाभा, मुस्या व सन्यां याना च्वन धकाः नं धाये फइमखु। पञ्चतत्वया पञ्चबलिया प्रतिक सह्मय् धका नं धाये बहःमजू।

मेगु खँ। थीथी तान्त्रिक पुजाया थीथी कथंया बलि बीगु चलन दु। थुके यात एक बलि, द्वीबलि व त्रिबलि धाइ। एक बलिइ छह्म, द्वीबलिइ निह्म व त्रिबलिइ स्वह्म जीव बलि बी। थुके पुजाकथं देशाचार, कुलाचार, समाजअनुसार ल्वः ल्बः कथं बलि बियाः वया च्वगु दु। उकें नं पञ्चबलि तथा पञ्चतत्वया प्रतिकया रूपय् जीवबलि बिया वया च्वंगु खः धकाः धायेमल्व।

ख्वपय् नव दुर्गा द्यः ब्वयेकिबले, न्या लाकीबले व मीन्वय् बाहाँ लुइकिबले मेमेपिं जीव बलि स्वयाः दकले तःधंगु जीव बलि फा (बराह) जुल। थ्वयात मू बहाँ धाइ। नव दुर्गाया प्याखं चाः हिइके हइबले लँय् मू बहाँ (फा) ज्वना पोसं काल (बलि भोग काल) धायेव काचाक्क धौबजि ह्लापालाक सुनां बिल मू बाहां नं वंहे ब्यूगु ज्वः जुइ। थथे हे यें देशे पाहाँ चःरेबले थाय् थासे द्यःपित थ्व भोग बलि बीमाः। ख्वपय्

आखे

खने दयेक जूसा येँय् खने मदयेक मखंक बी। ज्व बलियात छु धायेगु ? एक बलि, द्वीबलि, त्रिबलि, पञ्चबलि व अष्टबलि छुकेसनं मथ्याः। उकें हे मू बहाँ धयाः तःगु जुइमाः । थ्व बलियात सह्मय् नं कयेच्याना च्वंगु दुला ? दुसा छुकें कयेच्याना च्वन ? मदुसा सह्मय् पञ्चबलि व पञ्चतत्वया प्रतिक धाये जीला ?

अहिंसा बलि

"अहिंसा बलि पुजा याइगु ऐतिहासिक धापू मदुगु मखु" धकाः व "थौं-कन्हय् धाःसा जीव बलि बीगु चलन जुयाः वल" धकाः च्वयाः तल ।

खः अहिंसा बलिया गुलि इतिहास दु उलि हे पुलांगु इतिहास जीव बलि बीगुया नं दु । यजुर्वेद—

इम्मांहिंसी द्विपादम्पशुं सहस्माक्षो मेधा
चीयमानः ।। ४७–१३
इम्मांहिंसी रेकशफम्पशुर्कनि क्रदं वाजिनं
वाजिनेषु ।। ४८–१३
इमंस्याहस्न शतधार म्रासं व्यध्यमानं
शरिरस्य मध्ये—
प्पृतन्दुहातामदितिं जनायाग्रे मांहिंसीः
परमेव्योमत ।। ४९–१३

धकाः च्वयाः तःगु दु । थुकें वेद प्रादुर्भाव जूबले हे पशु हिंसा यानाः वयाःच्वंगु खने दत । थथे हे बृहत पुरश्चर्यार्णवे दुर्गोत्सवे महाकाल संहिता लिकया थथे च्वया तःगु दु—

मत्स्या मृगा वराहश्च कच्छपा महिषास्तथा ।।
गण्डका गोधिका ग्राहाः शार्दूला हश्योऽपिच।।
नकुलाः शरभश्चापि गवयच्छागलास्तथा ।।
मनुष्याः पक्षिणापि तेषां कोशा अपि प्रिये ।।
भगवत्या बलित्वेन विधात्रा बलि कल्पिता ।।

एतेषां बलिदानेन सर्वकार्याणि साधयत् ।।
(४–१०८)

मार्कण्डेयपुराण देवीमहात्म्य चण्डी द्वादशोऽध्यायय् थथे च्वया तःगु दु—

बलिप्रदाने पूजायामग्निकार्ये महोत्सवे ।।
सर्वं ममैतश्चरितमुच्चार्य श्राव्यमेव च ।।
जानताऽजानता वापि बलिपुजां तथा कृताम्।।
प्रतीच्छिष्याम्यहं प्रीत्या बह्नि होमं तथा
कृतम् ।।

(चण्डी भाभिविनी दिनी १३६)

थुकें वेदकालं न्ह्यःहे पशु बलि बीगु यानाः वयाः च्वंगु दु धका सीदत ।

नापं तान्त्रिक ख्यले तःगु मार्गत दु । तःगु सिद्धान्तत नं दु । देचाचार लोकाचार व कुलाचार कथं तान्त्रिक द्यःत पुजा यानाः वयाः च्वंगु दु । थ्व खँ च्वय् 'जिमिगु खँ' धयागु खँय् च्वये धुन । व हे देशाचार कुलाचार कथं तान्त्रिक पुजा याना पशु पन्छि बलि बियाः वयाः च्वंगु खः । थथे हे सात्विकी बलि नं बिया वयाः च्वंगु दु । बृहत पुरश्चर्यार्णबे दुर्गोत्सवे अनुकल्प बिधिइ थथे च्वया तःगु दु—

सात्विको जीव हत्यां हि कदाचिदपि नो
चरत् ।।
इच्छु दण्डं च कुष्माण्डं तथा वन्य
फलादिकम् ।।
क्षोरपिण्डैः शालि चुर्णैः पशुंकृत्वा चरेद्
वलिम् ।।४–१३२

थथे हे—

महिषत्वेन कुष्माण्डं छागत्वेनैव कर्कटीम् ।।
बृत्ताकं कुकुत्वेन मेषत्वेन च तुम्बिकम् ।।
मानुषत्वेन पनसं मात्स्यावेने क्षुदण्डकम् ।।

शुरणं सम्बरत्वेन तथा कोशातकं मृग ।।
पायंतं तु गजत्वेन मार्जारत्वेन कुलित्थकम् ।।
४–१३२

नापं निर्णय सिन्धुइ च्वया तःगु दु—
सात्विकी जपयजाद्यैर्नैवेद्यैश्च निरामिषैः ।।
ब्राम्हणेन सदादेवं कुष्माण्डं बलि कर्मणि ।।
श्रीफलंवा सुराधिश छेदं नैव त कारयेत ।।

थुकें थीथी पशु पन्छिया न्ह्यब्वःसा (प्रतिक) रूप थीथी चि (वस्तु) वा सि (फल) ज्याय् छ्यलाः वयाः च्वंगु खँ सीदत।

तान्त्रिक पुजा चकं थासय्, सकलें वइ थासय्, देगले, ख्यले व पीथय् जुइमखु । आपाः यानाः तले, दुने दुविस्ता थासय् जुइ । अजाः थाय् ततः धिकःपिं थीथीया पशुत यंकाः बलि बीगु अःपुगु खँ मखु । लिसें थीथीया जीव पशु पंछित लुइके, कायेनं थाकुगु हे खँ जुल । अले गुम्हं गुम्हं जीवत बलि बीगु देशाचार, लोकाचार, कुलाचार बसमाजानुसारं मब्यूपिं नं जुल । उकें अजाःपिनिगु निंतिं त्वःमफीक न्ह्यब्वःसाया (प्रतिकया) रूपे कयाः तःगु खः । उकिं पशु पन्छि जीव बलि बीगु स्वया लिपा अहिंसा बलि पिदंगु खः धाःसां छुं पाइमखु थें ताया ।

पशुबलि बीगु चलन

"खला थन पशुबलि भोग बीगु चलन शंकराचार्य थःगु मत प्रचार यायेगुया लागि सक्वदेशय् बज्रजोगिनी द्यःथाय्, गुहेश्वरी द्यः थाय् थथे हे मेमेथाय् नं छ्यलाः थकूगु खः" धकाः च्वयाः तल ।

थ्व धापू कथं नेपालय् तान्त्रिक पुजा व तान्त्रिक विधि कथं पशु बलि बीगु शकराचार्यं हःगु खने दत । थ्व तसकं मखुगु खँ खः । छाय् धाःसा भाषा वंशावलीया लिखंसा काःसा थुके "लिच्छवी जुजु निमिष्ठाकार, वर्मा मन्त्र यन्त्र तन्त्र शास्त्र कथं नेपाःया महात्म्य तःधं धकाः सीकाः धर्मज ऋगवेद यजुर्वेद, अथर्ववेदया भेद स्यूह्म ब्राम्हणया साहुति कथं प्यपाः ख्वाः दुह्म पशुपति महाद्यःया मूर्ति दयेका ह्लापायां मूर्तिया द्यःने तयाः सास्त्रोक्त कथं नित्य पुजा याकल" धकाः च्वयाः तःगुलिं शंकराचार्य न्ह्योहे नेपालय् तान्त्रिक पुजा जुइधुंकल धयागु खँ खने दत । नापं दये धुंकल धयागु नं सीदत । उकें शंकराचार्यं तान्त्रिक पुजा मत प्रचार यात धकाः धाये मल्वः ।

मेगु खँ – "हरिदत्त चंगुइ गरुड नारायण व छिन्नमस्ता कालिया ह्लापाया शास्त्र कथं पुजा यात" धकाः च्वयाः तःगु दु । थुकें नं शंकराचार्य न्ह्यः हे तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पुजा जुयाः च्वने धुंकल धयागु सीदत । नापं बृषदेवं (विश्वदेवं) "**थःगं स्वेष्टदेवताया नियम याना 'राजदेवी' धकाः नां तया स्वनाः दँय् छकः देगु पुजा यात**" धका च्वयाः तल । थुकें नं तान्त्रिक द्यः व तान्त्रिक पुजा दये धुंकल धयागु खनेदत ।

लिसें मानदेव प्रथमं 'थः इष्टदेवता श्री मानेश्वरीदेवी' धकाः नां तयाः दुबिष्ता द्यः स्वल । थ्व खँ गोपाल वंशावली "**श्री मानदेव वर्ष ४१।।...स्वनामेन मानबिहार प्रतिष्ठितं पुन श्री मानेश्वरी देवी प्रतिष्ठितं....**"

आखे

धका: च्वया: त:गु दु।थुकें मानदेवया पालय् बि. सं. ३८६–४२७ वि. सं. ४६६–५४० थाखे हे तान्त्रिक द्य: व पुजा नापं बलि क्रम दये धुंकल धयागु खँ सीदत। उकें शंकराचार्यं ह:गु धका: धाये बह: मजू।

नापं पलांचोकय् झिच्यापा: ल्हा: दुह्म उग्रचण्डा भगवतीया मूर्ति स्थापना जुल। महामाया भगवतीं पूर्णपात्र ज्वना त:गु दु। नापं बिन्दु मुद्रा ज्याना च्वंगु दु। थुकें छु सीदत धा:सा नेपालय् तान्त्रिक द्य:त व तान्त्रिक पुजा यायेगु चलन यक्व च्वन्ह्याय् धुंकल। मखुसा छह्म मूर्तिक्यूमि (कलाकारं) थुलि भावपूर्ण जुइक कीत अ:पुइगु खँ मखु। उकें शंकराचार्यं थ:गु मत प्रचार यायेत छचला: थकल धायेगु झिख्वा:ना हे पाय्‌छि मजूगु जुल।

उकेसनं शंकराचार्य नेपालय् व:गु हे मदु। नापं छुं ऐतिहासिक दसित नं मलूनि। नेपाल भाषा साहित्यया जात: सफुतिइ कालक्रमय्–

★ सं २२२ कार्सि नं श्री शंकराचार्य वया-ओ वाद याङाओ वदे बुतकू, चाबहीया बदे द्वलछि स्याक ब्राह्मण शास्त्र चलेयाक।

★ सं ३३३ पर्वर मुगल सुलतान धाया राजा ओओ मगर वा घाल बहाल दक्व मितल।

★ सम्बत ४४४ सिम्रोनगढं ख्वप देश वल श्री हरिसिंह देव राजा।

★ सं ५५५ षपनं श्रीरत्न मल्ल राजा नं ये देश त्येल ओओ।

धका: च्वया: त:गु दु। थ्व फुक्कं पाय्‌छि मजू। छाय्‌धा:सा व हे व हे आख: स्वंगू: थूलात धायेव मभि धका: क्यनेगु कुत: जक याना त:गु ख:। थ्व खँ धात्थें मखु। गथे धा:सा नें. सं. ४०६ (वि.सं. १३४६) बले तिनि पर्वतया जुजु जितारिमल्लं हुताल वया: देशय् मि तया उपद्रव यात। ने.सं.४४६ (वि. स. १३८३) बले हरिसिंहदेव जुजु दोलखा तिनपाटन धा:थाय् सित धका: गोपाल बंशाबली च्वया: त:गु दु। ने. सं. ६०४ (वि. सं. ११४१) बले तिनि जुजु रत्न मल्लं ये दे त्यला: यक:ति राज्य यात।

था: वल सं २२२स शंकराचार्य नेपालय् वल धयागु खँ। शंकराचार्य नेपालय् मव: धका नं धाये धुन। छाय् धा:सा ने.सं. २२१ (वि. सं. ११५८) निसें ने. सं. २३१ (वि. सं. ११६८) तक शिवदेव प्यह्मह्म खने दु। अनंलि सिंहदेव जुजु खनेदत। सिंहदेवया पालय्‌यागु अभिलेख यक्व खने दु।उके शंकराचार्ययागु खँ न्ह्यथना: त:गु खने मदु। नापं छह्म विदेशी मनू वया: शास्त्रार्थ याना: बुत धायेवं द्वलं द्व: मनूत स्यायेगु धयागु अ:पुगु खँ मखु। नेपालय् जुजु मदुगु देशला मखु। उकेसनं विदेशं वया: द्वलं द्व: मनूत स्याका: नं मेपिं नेपा:मितय्‌सं तुलु तुलु स्वया च्वन खइमखु। उकें पत्या: याये बह: मजू। मजू जक मखु ख: हे मखु धा:सां ज्यू।

हाकनं आदि शंकराचार्यया बुह्मि थनिइ १२० दँ न्ह्य: बि. सं. ८४२ बैशाख शुल्क पञ्चमि कुन्हु जुल। बैशाख शुक्ल पञ्चमि कुन्हु 'शंकराचार्य जयन्ति' धका: नेपा:या त:गू पालय् च्वया: त:गु नं खने दु।नापं शं-

कराचार्य तःदँ तक नं मम्वाः । ३२ दँ दुबले मन्त धयागु खँ च्वयाः तःगु खने दु ।

थ्व ल्याखं २०४४—१२०२=८४२ बि. सं. जुल । बि. सं. ९३७ पाखे ने. सं. या छुमां जुल । उकें ९३७—८४२=९५ दँ ने.सं. न्ह्यवः जुल । थुगु इलय् ८४२—१३५ =७०७ शक संबत जुइ । शक सं. ६८४ निसें ७३२ तक नेपाःया जुजु गणदेवया राज्य काल खने दु । उगु इलय् ३२ दँ जक म्वाःह्म मनू नेपाः वयाः हिंसा बलि बीगु छचलाः थकल धकाः च्वयेगु तसकं मल्वःगु खँ खः ।

'श्री पशुपति नाथ' धयागु सफुती "आदि शंकराचार्य नेपालय् वल" धयागु खँय् आदि शंकराचार्य इ. सं. ७८८–८२० पाखे वल" धका च्वयाः तःगु दु । थ्व ल्याखं स्वयेबले च्वय् च्वयागु दँय् ३ दँ जक पाःगु खने दत । अय्सां जुजु गणदेवया पालय् हे जुल । उकें थुकें नं पाय्छि जू मबल ।

लिसें च्वय् च्वया थें ने. सं. छुमां जुइ ९५ दँ न्ह्यःयाह्म शंकराचार्ययात ने. सं. २२२पाखे वलधकाः काल क्रमय् च्वयाः तःगु व 'पशुपति नाथ' धयागु सफुती च्वयाः तःगु तसकं द्वंगु खँ खः । नापं भचा हे बिचाः मयासे व हे खँ यात तिबः बियाः च्वयेगु तसकं हिसि मदुगु खँ जुल ।

उकेसनं शंकराचार्य ब्रह्म वादि । परम ब्रह्मवादितय्सं पशु बलि गुबलें बीमखु । हिंसा कर्म गुबलें याइ मखु । धर्म व सिद्धान्तया अःखः ज्या यायेत तसकं थाकु । बाखँ कथं नेपाःया तान्त्रिक बिधि खना प्रमावित जुया शंकराचार्य न ब्रह्मबादि जूसां शक्ति पूजक जूवन । शंकराचार्यया मूगु मठ कान्जितकुंज मथय् श्रीबिद्याया पुजा यायेगु यात । श्री बिद्याया तान्त्रिक विधि कथं पुजा थौंतक यानाः वयाः च्वंगु दु । अय्सां पशु पन्छिं बलि थाःतक बियाः वःगु मदु । नेपालय् थःगु मत प्रचार यायेत पशु बलि बीगु थिति दयेकाः थकूगु खःसा थःगु मथय् नं श्रीविद्याया पुजाय् नं पशु बलि बी माःगु खः । थ्व छाय् मजुल । खः ब्रह्म सिद्धान्तवादि वैष्णबमत, दक्षिणासिद्धान्ताचारतय्सं हिंसा कर्म गुबलें याइ मखु । उकें शंकराचार्यं थःगु मत प्रचार यायेत पशु बलि बीगु छचला थकूगु धकाः च्वयेगु तसकं हे बांमलागु खँ खः ।

हरिसिंहदेव जुजु ख्वपय् वल

"ख्वप देशय् हरिसिंहदेवं तलेजु द्यःयात म्ये बलि भोग बियाः वसेंलि द्यःथाय् पशुबलि बियाः पुजा याःसां नं छुं दोष मखु धयागु खं याना लिपा ज्ञीगु तान्त्रिक पुजाय् न पशु पंछि बलि बीगु यानाः हःगु खः" धका च्वयाः तल ।

थ्व खँ तसकं द्वंगु खँ खः। छाय् धाःसा नेपाः गालय् हरिसिंहदेव जुजु वःगु हे मदु । गोपाल बंशावली "ने. सं. ४४६ (बि. सं. १३८३माघं) दिल्लीया सुलतानं बंगाले हाताल वना लिहाँ वःबले सिम्रौनगढय् नं हमला याना ध्वस्त याना बिल । हरिसिंहदेव दोलखा पाखे बिस्युंबल । दोलखा मथ्यवं लँय् दथुइ तीनपाटन धाःथाय् सित । वया कार्यपि मन्त्रित दोलखाया भारदारतय्सं ज्वना कुन ।" धका च्वयाः तःगु दु । थ्व खँ

'दोलखाया ऐतिहासिक रूपरेखा' धयागु सफुती नं बांलाक च्वया: त:गु दु । उकें बांलाक थुइ हरिसिंह देव नेपा: गालय् व हे मव: धयागु खँ ।

हाकनं 'भारतको बृहत इतिहास' धयागु सफुतिइ नं. 'इ. सं. १३२४ बले....... पूर्वि बंगालयात नं दिल्लीया छगू प्रान्त याना थ:गु अधिने तल । अले दिल्लीं लिहाँ व:बले गयासुदिनं तिरहुतया जुजुयात नं थ:गु काबुइ काल । उलसंनिसें दिल्लीया अधिनह्म जागिरदार जुल ।" धका: च्वया: तल । थथे हे 'भारतको इतिहास' धयागु सफुती "वंगाले गयासुदिन थ:हे वना: विद्रोहीतयत क्वत्यला: बुगराखाँयात बंगालया शासक याना दिल्लीया अधिपत्य माने याकल" धका: च्वया: त:गु दु । थुकें हरिसिंह देव बिस्यूं व:गु धयागु खँयात तिब: ब्यू । उकें हरिसिंह देव नेपा: गालय् मव: धयागु बांलाक सीदत ।

थ्वयांलि उगुताके नेपा:या राजधानि ख्वप देशय् जुया: च्वन । ने. सं ४४० (बि. सं. १३७७) निसें ने. सं. ४६४ (बि. सं. १४०१) तक जुजु अरिमल्ल निह्मह्म राजगद्दी च्वना: च्वंगु दु । राज्य संचालनया हर्ताकर्ता तुंगमल्लया काय् रुद्रमल्ल जुया च्वंगु दु । थुकें याना हरिसिंह देव ख्वपय् वल धयागु खँ फग्गं जुल ।

लिसें लिच्छवि जुजु बृषदेवं राज्यया अधिष्ठात्रि कुल देवता कथं 'राजदेवी' धका नां छुना: स्थापना यात । थ्व यात हे मानदेव प्रथमं लुँयागु मूर्ति दयेका: तया 'मानेश्वरी' धका: नां छुत । थ्व हे 'मानेश्वरी' यात लिपा बना: मल्ल जुजु जितामित्रं 'तलेजु' धका नां छुत । उकें तलेजु हरिसिंह देवं ह:ह्म मखु धयागु तप्यंक सीदत थ्व खँ 'तलेजु भवानीया इतिहास' धयागु सफू स्वत धा:सा बांलाक थुइ । नापं 'तलेजु भवानी' धयागु च्वसु 'प्राचीन नेपाल' ८३ अङ्क स्वत धा:सा नं बांलाक थुइ । लिसें इनाप वा:पौ दँ ल्या: ब स्वत धा:सा नं बांलाक चकनिइ ।

हानं 'तलेजु' धयागु नां जुजु जितामित्रं जक त:गु मखुत । थ्वया नं ह्लापा हे दुगु खने दत । आदेश्वरे च्वंगु जुजु ध्रुव देव व विष्णु गुप्तया अभिलेखय् " ..... **महाराज श्री ध्रुवदेव स्तत्पुर:.... श्री जिष्णुगुप्त कुलीश छोगुं युबीमासा तलञ्जु ग्रामेषु निवास मुपगता न्कुटुम्बिन:" व "जुजु ध्रुवदेव निगाहपात्र जिष्णुगुप्त म्हंफु, छोगुंया लिक्क च्वंगु तलेजु गामे च्वंपिं फुकसितं..."** धका: च्वया: त:गु दु । थ्व तलेजुगां गनथाय् लाक ख:, गय् जुया तलेजु गां जूगु ख:, छाय् धा:गु ख: वाला: माला: स्वयेमानि । थ्व लिपा यागु खँ जुल । आ: तलेजु धयागु जितामित्रं जक त:गु मखु । थ्वयासिकं ह्लापा हे दुगु जुल । लिच्छवि जुजुया पालय् हे दुगु खत । उकिं हरिसिंह देवं ह:गु मखु धयागु तप्यंक सीदत ।

नापं नेपालय् तान्त्रिक पुजाय् पशुबलि बीगु चलन हरिसिंह देवया पालं निसें व:गु वा वंया:गु स्वया: या:गु ख: । धका: च्वयेगु तसकं द्वंगु खँ ख: । थ:गु ह्लाय् थम्हं ध्यने थें जक ख: । मेगु छुं मखु । तान्त्रिक पुजाय्

देव देवीयात पशु पन्छि बलि बीगु दसित च्वय् हे च्वये धुन । उकें थन लिसा कयाः मच्वना । न्ह्यागुसां थथे च्वयेगु ह्लाय् ध्यना सर्ग खनेदुगु खँ जक जूवनि ।

पात्र खवला थनेगुः

"थथे हे द्यःथाय् पात्र ख्वला थनाः पुजा यायेगु नं जीव बलि भोगया प्रतिक खः । झीगु तान्त्रिक मतं पात्र ख्वला थनेत पंचतत्वया प्रतिक सम्हृय् ज्वलं न्याता तयेमाः•कि मखुसा न्याता प्रकारया खें सगं ज्वलं तयेमाः ।" धकाः च्वयाः तल ।

थथे पात्र थनाः पुजा यायेगु जीव बलि बीगु थें खः धकाः च्वयाः तःगु तान्त्रिक ग्रन्थत मखनानि । नापं पुजाया प्रक्रियां नं धाःथें मच्वं । पात्र थनाः पुजा यायेगु चलन यें देशय् जक दु । मेथाय् देशय्, यल, ख्वप, गामय् गनं मखना । लिसें न्यनं मन्यनानि । पात्र थनेगु आपाः याना मांकाः द्यः, पालाः द्यः, काल भैरव व वंाले आजुद्यः नापं भद्रकाली जक चलन दु । थनं अप्वो मेमेपि द्यःयाथाय् मदु, मस्यूनि । थथे पात्र थनेबले छगः निगः स्वंगः प्यंगः व न्यागः तक नं थने ज्यू । थःगु मनसुवा कथ न्ह्याक्व थंसां ज्यू । जि छगलं निसें न्यागः तक नं थने धुन । आः थौं–कन्हय् निगलं म्हयाना थने मजीकाः हल । थ्व न्यागः पात्रय् थनेबले "थ्वँ छगः, ह्याउँ थ्वँ छगः, अयूला छगः, खाय् (धौ) छगः व सह्मय् छगः जुइ । थ्व न्यागःया छुकेया छु छु प्रतिक खः मथूनि । छाय् धाःसा थ्व बौद्ध तन्त्रया दुनेलाः । बौद्ध तन्त्रया अध्ययन मयाय्कं अथे थथे धाये मफुनि । उकें अध्ययन हे यानाः मस्वस मनय् वःथें च्वयेगु बांला थें मताया ।

ह्वाकनं महांकाःद्यः, पालाःद्यः नं हिंसा बलि भोग मकाः, थुमिथाय् पात्र थनाः पुजा यायेगु जीव बलि बीगु गय् जुया जुइ ? गुह्य द्यः हि मत्वंह्म जुल । व द्यःयात थथे बलि पुजा याये जीला ? द्यः छह्म, पुजा छगू जुया पाः मवंला ? नापं न्यागः पात्र थनेबले थ्वँ, अयूला, ह्याउँ थ्वँ व खाय् नं जीव बलि भोगया दसु क्यंला ? मखुसा पञ्चतत्व व पञ्चप्रकारया ल्याखय् वला ? थ्व नं मवंसा पात्र ख्वला थना पुजा यायेगु जीव बलि भोग बीगु प्रतिक खः धाये जी थें मताया ।

पोस कायेगु मुद्राः

"अजिमा द्यः, काल भैरव द्यः आदि द्यः तय्सं जवगु ल्हातं पात्र ख्वला ज्वना देगागु ल्हातं ज्याना च्वंगु मुद्रा पोसं कायेत ज्याइगु मुद्रा खः" धकाः च्वया तल ।

आपा याना तान्त्रिक द्यः तसें जवगु ल्हातं पात्र ख्वला ज्वना देपा ल्हातं बिन्दू मुद्रा ज्याना च्वनी । गुम्हं गुम्हं तान्त्रिक द्यः जूसां बिन्दु मुद्रा मज्यापिं नं दु । थ्व तान्त्रिक द्यःया भेद कथं पाःगु खः । महांकाः द्यः नं छम्ह तान्त्रिक द्यः खः । अय्सां खवं पात्र ज्वना जव कर्तिक ज्वनाः तःगु दु । वं बिन्दु मुद्रा मज्याः । थथे हे खड्ग जोगिनी (बज्रयोगिनी) नं तान्त्रिक द्यः खः । वं नं बिन्दु मुद्रा मज्याः । ह्वाकनं आपाः याना बौद्ध तन्त्रया द्यःपिसं बिन्दु मुद्रा ज्याइ मखु । उकें थ्व बिन्दु मुद्रा पोसं काइगु मुद्रा,

मखु । नापं थुजोगु मुद्रा मज्यासे पात्र जक ज्वना: च्वंपि यक्व तान्त्रिक द्य:त दु । थथे हे पात्र मज्वंपि नं यक्व दु । इमिसं पोसं नं क्या च्वंगु दु । उकें नं बिन्दु मुद्रा पोसं काइगु मुद्रा धाये बह: मजू ।

मेगु खँ । शैब तन्त्रया द्य:पिसं आपा: थाना पात्र ज्वन धायेवं बिन्दु मुद्रा ज्याना च्वनिइ । बृहत पुरश्चर्यार्णवे दुर्गोत्सवे अस्ता दश ध्यानय्–

बरदां डमरू हस्तां शूल पात्र शुशोभिताम् ।।
दक्षिणे न करा एता यथा शोभा तथापरम् ।।
बिन्दु मुद्रा तथा सिद्धि सिंहासनो परि-
स्थिताम् ।।

४–८

थथे हे रूद्रचण्डाया ध्यानय्–

वरं शुलं, पत्रश्च दक्षिणे न बिराजिते ।।
तर्जनीं दैत्य केशश्च बिन्दु मुद्राश्च बामके ।।

४–२१

लिसें चण्ड रूपाया ध्यानय्–

त्रिशुलं पात्रं दक्षेषु नाना लंकार भूषिताम् ।।
दैत्यकेशं बिन्दु मुद्रां बाम हस्तेषु धारणिम् ।।

४–२३

छगू थ्यासफुती–

गडा पद्म बरं पात्रं दक्षिणेन बिराजिते ।।
निरोत्पला भयं बिन्दु बाम हस्ते बिधारिणी ।।

थथे हे–

वरं चैबा भयं काद्यं बिन्दु चबिभूतं ।।

धका च्वया त:गु दु । थुकें बांलाक सीदतकि पात्र ज्वन धायेव बिन्दु मुद्रा नं दइ धका । हाकनं गुम्हं गुम्हं तान्त्रिक द्य:त पोसं का:सां पात्र नं मज्वंपि बिन्दु मुद्रा नं मज्यापि दु । थ्व द्य:पिनिगु भेदया खँ ख: ।

नापं पात्र ख्वला अमृत पानया थल ख: । पोसं काइगु थल मखु । पोसंया अर्थ ख: पशु बलि भोग कायेगु । म्वा:हि त्वनेगु । पशु बलि भोग काइबले थ्व पात्र ख्वलाय् फये म्वा: । नापं बिन्दु मुद्रा नं ज्याये म्वा:। थ्व मुद्रा गुबले गुबले ज्याइ धका छुं छुं सीकेगु जूसा द्य: प्याखँ बांलाक हुइका स्वल धा:सा थुइ ।

थुपि जुल मू मू खँत । मेमेगु खँत काल्पनिक व लिधंसा मदुगु यात च्यूता: मतया । तयेगु खँ नं मखु । नापं भचा वाला: माला: दुग्यंक मस्वसे द्य:ने द्य:ने च्वयेबले थथे हे द्वंवने फु ।

न्ह्यागु न्ह्याथे थजु । नेवातय्सं तान्त्रिक द्य:त तान्त्रिक मतं हे पुजा याना वया:च्वंगु दु धका क्यना ब्यू । द्य: पुजा यायेबले सह्मय् तयेगु हे नेवा: तय्गु त:धंगु संस्कृति ख: धका न्ह्यब्वया ब्यू । नापं सह्मय्या महत्व मथुइकुसे त्वता: छ्वत धायेव नेवा: धयागु हे तना वनी धका नं वा:चाय्का ब्यू । मेगु लिपा ।



☐ ह्ययुजानाय प्येगुना च्वंगु 'आत्मदर्शन' या महत्व व उपादेयतां नेवातय्गु सांस्कृतिक जनजीवनयात च्वन्ह्याकल जुइ ।

– सत्यमोहन जोशी



शहीदया लुमन्तिइ छ्गू आह्वान !

☐ डा. सुन्दरकृष्ण जोशी



मां अबु सिका: मि तइपिं काय्मस्त,
मां अबुया प्यं थइपिं काय्मस्त,
गुलसं इपिं शहीदत नं लुमंकि
गुपिं मां अबुया न्ह्योने
मां देया लागि
गोली नया: बा: यग्गाना: सिनावन ।
धात्थें ला
इपिं गनं सी धका !
झी नुगलय्
नुग:या धुक्धुकी
झीसं ह्लानागु सास:या दुकाये–पिकाये लिसे इपिं म्वाना:
हे च्वनी
झीसं छिनागु प्रगतिया प्रत्येक पला: लिसे इपिं न्ह्यान्ना:
हे च्वनी
विभाजित समूहया कव:वादी नेतात,
कूल हे स्यंक त:जहानयात कू थला च्वंपिं कुलांगारत,
ह:पा: बीगु रहरं जक
व हे छ्गू ख:या घमाय् जाय्क च्वना:

आखे

यः यः थाय् स्वयाः 'ह्ःसय् !' धायेवं
द्यः गनं याः न्याइ ?
छिमि महत्वाकांक्षाया करतूतं यानाः हे जक
थन छ्वय्ला ह्लगनाः च्वन,
याः मन्यानाः च्वन ।
शहीदत मदयाः जक नेतृत्वया दंकाये खंपि स्वार्थी नेतात,
इपि शहीद व इमि त्याग–तपस्या नं लुमंकि
गुपि देशप्रेमया छ्पु हे जक लँ लिनाः मदया वन,
तर नेपामितय् इच्छा–आकांक्षाय् दुबिनाः गुल्सं मसीकथं
म्वाना हे च्वन ।

चन्द व शुक्रं जलि ह्ललाः
धर्मं पतिनं सुयाः
कर्तव्यया लँ क्यन नं गये लँ दात ? – जि मस्यू ।
गंगां क्रान्तिया प्रवाह न्ह्याकलं नं
झी हिनुली गथे हि सुत ? – जि मस्यू ।
आःला जि स्वये–
थःथःपिनि स्वार्थय् नि मि तये माःथें च्वं
चिलाख ज्वैना वा !
व्यक्तिवादया यःसि नि क्वःथले माःथें च्वं
निस्वार्थया खिपः ज्वनाः वा !!

शहीद सप्ताह ११०७

बुद्धया गुम्बाय् स्वयाः

हूँकन हुलमुल

लाःसा बुद्धत्व फुतला ? □ व० आ० कनकद्वीप



गणेश शुभ उपहार कार्यक्रम

छितः भाग्यं गुलसं धोका बी मखु !

जिमिगु योजनाय् गुलसं छिगु दां सितिवनी मखु !!

लय् १५० तका पुला लय् पतिं चालिगु उपहार कार्यक्रमय् ब्वति कया दिसँ, ४'×१' न्हाय्कं दुगु ६६"×३६"×२१" ग्वःगु दराजया उपहार त्याका दिसँ । उपहार मलाइ धका धन्दा कयादीम्वाः, २४ ला दुने नं उपहार मलासा छिसं २४ लाया धेबा फुक्कं पुलेवं उगु दराज स्वतः छिगु छेंय् थ्यनी ।

थौं हे सदस्य जुया फाइदा कयादिसँ !

नापं छिकपिन्त माःगु

★ स्टीलया दराज ★ फाइलिङ क्याबिनेट ★ बुक शेल्फ ★ भिडिओ क्याबिनेट
★ सोफा सेट ★ ड्रेसिङ्ग टेबुल ★ कफि टेबुल ★ अफिस टेबुल ★ रिभल्भिङ चियर
★ रोलिङ सटर ★ ग्रील ★ ट्रस ★ कम्पाउण्ड गेट ★ कोलाप्सी बल गेट ★ रेलिङ व मेमेगु नं स्टीलया सामानत बांलाक बल्लाक अले छिकपिनि अर्डर कथं इलय् दयेका छिकपिनिगु सेवा यायेत मौका बिया दिसँ ।

स्वापू तयेगु थाय्ः–

१) गणेश मेटल वर्कशप उद्योग– ल. पु. प्रयाग पोखरी फोन नं. ५२२२१८
२) एनिज रेडिमेड – अशोक हल न्ह्योने, यल ।
३) ज्ञान एण्ड स्टोर्स – ठिमी न्हू बजाः, ख्वप ।
४) पि. वि. स्टोर्स – नवदुर्गा हल न्ह्योने, ख्वप ।
५) शंकर ह्याण्डी क्राफ्ट – दरवार स्क्वायर, ख्वप ।
६) आनन्द ग्लास सेन्टर – बनेपा त्रिभुवन पार्क, काभ्रे ।
७) निरायू आर्टस् एण्ड डिजाइनर – पूल्चोक बस स्टप, यल, फोन नं. ५२४१५९
८) बौद्ध स्मार्ट – जोरपाटी, येँ ।



गिरिजाया कविताया खँय्

□ जगदीश चित्रकार

थुगसिइ नेपाल भाषाया साहित्य ख्यलय् तस्सकं दुःखया छगू घटना जुल– कबि गिरिजा सुनानं ह्मगसय्तकं मह्म कथं झी सकसितं सदांया निर्ति त्वता झाल। थ्व गुलि नं जुल साप मत्यवं जुल छाय् धाःसा संसारयात त्वता वनेगु बैसय् वय्कः मथ्यंनि। थुकिया हे झोलय् थी थी बिचाः हनेगु ज्या जुल, बिचाः मुंज्या जुल। उकिया हे झोलय् 'प्रतिभा साहित्यिक परिवार'या पाखें वय्कःयात बांलाक ह्मसिकेगु तातुनाः वय्कःया व्यक्तित्व व कृतित्वयात कयाः छुं ई न्ह्यो छगू गोष्ठी जुल। उगु गोष्ठिइ गिरिजाया कवितायात कयाः छुं नंवायेत परिवारया दुजः भाजुपिसं जितः ध्वानादिल। थुगु ज्याझो न्ह्याकेत वय्कः हे भाजुपिसं गिरिजाया उखें थुखें वानाच्वंगु कविता मुनाह्याः जिगु ल्हातय् तयाबिल। समालोचनाया लिसेंलिसें हनाच्वंगु मू च्वसू नं पूवंक ब्वनें मंदुंपि ब्वमितय्गुया निर्तिं कविताया धलः क्वसंया टिप्पणिइ दु।×

थुकथं वय्कःया खुइपुं मयाक कविता ब्वना स्वया, व ब्वनाबलय् छझाचा नुगलय् लुयावःगु भावना, बिचाःयात झोलाका ययं छपु बःचा ह्माकःगु पौ तयार जुल, गुगु च्वय् न्ह्यथनागु गोष्ठिइ न्ह्यब्वये धुन।

न्ह्यब्वयागु पत्रय् जि गिरिजाया द्रष्टा,

× १. तय्जु ने. सं. १०६९ कौला, मोहनी व व हे पौ (गुगूगु)

ने.सं. ११००स पिहांवःगु कवितात

२. नारद बज्राचार्य थी थी साहित्यिक पतिं ल्ह्ययाः मुनातःगु (जः, ल्याः १० पौ ३९–४२; कुलां, ल्याः ६ पौ १९–२४; जः ल्याः ८ पौ २३–२६; कुलां, ल्याः ५ पौ २६–२८; कुलां ल्याः ४ पौ २३; गं, ल्याः ३ पौ १३५–१३६; देगः, ल्या ३ पौ १६; ज्वलान्ह्याय्कं, ल्याः ७ पौ २८)

३. गिरिजा प्रसादया गद्य कविता, पिकाकः देगः ह्मिचा सफू, ने. सं. १०९८ स्वांयापुन्ही.

वय्‌क:या कविता गथे ख:, अथे हे जक थ्वचुक ब्वयेगु पाखे तिब: बिया । उकिइ ह्लानं बह्म ताहाकयेक नाग:तुग: यायेगु ज्यां भचा लिचिला जक हे नंवाना । जि थथे लिचिला नंवानागु गोष्ठिइ मुनादीपिं पासापिसं नं बांलाक हे वा:चायेकल । थथे लिचिला जक मजिल धका: वय्‌क:पिसं जिनापया खँल्हाबल्हाय्‌ सालुक ख्वातुक न्वका दीगु नं जि चाल ।

गिरिजायात कया: छुं खँ तप्यंक हे तछ्याना: धायेगु पाखें जि लिचिलेमा:गु हुनि नं दु । पासापिसं इलय्‌ ब्यलय्‌ न्वका च्वंगुया हुनि थन छुं खँ तप्यंक धायेमा:गु ताया; जि थ: यस्सें छुं सुच्‌केमा:गु, तोपुइ-मा:गु खँ मदु । ख नं समालोचकया ज्या थ:त लगे जूगु ख:गु खँ तोमपुसे धायेगु ख:सा त्वत्वपुया च्वनेगु ज्या नं मदु ।

न्हापा ला वय्‌क:यात कया: थह्मं तप्यंक छुं मधयागुया हुनि ख:— न्ह्यथनागु पौ च्वयाबले वय्‌क:यात कया: छुं नंवायेगु जित: छगू गाक्कं संवेदनशील विषय ताल । छाय्‌ धा:सा थौं गिरिजायात थिया: छुं नंवायेगु, च्वयेगु धइगु हे झी ज:ख: च्वंपिं संवेदनशील लेखक, कवि, साहित्यकारपिनिगु संवेदन-शील भावना, इमि दुनुगलय्‌ थ्यंक हा कया च्वंगु आस्थायात ध्वका: च्वयेगु जुइ । गिरिजा लिसे लिसें वय्‌क:पिनिगु बिचा: नं मा: हनाच्वंगुलि वय्‌क:यात जक विस्कंतया: थ:गु विस्कं बिचा: ब्वयेगु ज्या मछि । ह्लापां ला गिरिजाया खँय्‌ थी थी च्वमिपिनिगु बिचा: न्यनाबले—ब्वनाबले जित: लँ तँ थें जुल, इत:मित: कन । उकें नं ह्लो ईयादुने च्वयागु ब:चा हाक:गु च्वसुया दुने गिरिजायात कया: छुं तप्यंक मधासे भचा झासु लनागु ख: । प्रस्तुत च्वसुइ न्हापाया इत:मत: नं ज्यंक, न्हापाया मगा: मचा: थाय्‌ छुं भचा तना: जायेका: ब्वयेगु कुत: याये ।

न्हापां ला विषय—प्रसंगं भचा छखेला:- वंगु खनेदुसां, गिरिजालिसे हनाच्वंगु थी थी साहित्यकारपिनि बिचा:यात छक झोलाक लुमंका स्वये । थथे याना: उखे थुखेया इत:मित; ज्यंके फइगु आशा याना । थुकिया निंतिं उपन्यासकार धूस्वां सायमि प्वंकादीगु बिचा:निसें हना यंके । साय्‌मिजुं गिरिजायात लुमंकेगु झोलय्‌ आधुनिक कलाया अग्रज, पूर्वसुचकथं थौं नांदना च्वंह्म भ्यान गाग लुमंका दिल । भ्यान गागया पकुमकुचिगु आकृति रचना, पा:लूगु धेचूगु गय्‌थें गय्‌थें च्वंगु दूरदर्शनया किपा: ज्वलि-ज्व: गिरिजाया इत:मत: कंक चिच्चादना च्वंगु बिचा:, छगूलिसे मेगु महंगु भावनाया इग:मिग:पाखे वय्‌कलं पतिं नं सुयादीगु जुइफु । अथे जुया नं तबि भ्यान गगया किपा: किपा: ख:, गिरिजाया कविता नं कविता हे ख: । पिनें स्वयेबले बय्‌बय्‌ जुयाच्वंगु अन्तर्विरोध व विसंगतिया दुने नं छगू सुसंगत चिन्तन भावना सुलाच्वंगु दु । थुलितकयात साय्‌मिजुं दाना स्वयादीगु पाय्‌छि हे धाये, तर गिरिजा भ्यान गग मखुगुलि वय्‌क:यात भ्यान गग नाप लनाच्व-नेगु थ:गु मखुगु न्हाय्‌ तपुइकेगु ज्या हे जक

जुइ । भ्यान गगं थःगु इलय् चित्रकलाया प्रचलित मान्यता व परम्पराया च्यूता मतसे, धाइ–ल्हाइ समाजया ह्रथ्याः नाप ल्वानाः गुगु संघर्ष यानावन; अजाह्मय्सिगु मानसिक व मनोबललिसे लनेछिगु अपूर्व काव्यानुभूति जि गिरिजाया कविताय् मखना । भ्यान गगया कृति बय्बय् जुयाः अमूल्य जुइधुंकाः वया नक्कल याइपिं फुक्कं भ्यान गगया कलाकार जुइमखु, उकें गिरिजा नं जुइमखु । गिरिजा समसामयिक आधुनिक कविताया पूर्वज नं मखु, सूत्रधार नं मखु । समसामयिक काव्य–प्रवाहय् मेमेपिं न्ह्यलुवा कविपिं लिसेलिसें ब्वाः वना च्वंह्म छह्म प्रतिबद्ध सशक्त कवि खः, जि खनाकथं वय्कः या खंय् थुलि धायेगु जक पाय्छि ।

थ्वयां ल्यू निबन्धकार व ख्यालः च्वमि पद्मरत्नया बिचाः लुमंके । देगः, ल्याः ११ स 'गिरिजाया आत्महत्या–१' नांगु च्वसुइ नारद बज्राचार्यं न्ह्यथना दीकथं पद्मरत्नं धयादीगु दु– "गिरिजाया बिचाः नेपाल भाषाया घंरां पितछ्वयेफत धाःसा थ्व संभव जू विश्व जनताया भियाय् निंतिं तःधंगु तिबः जुइ ।"

संसारया छगू कुनय् च्वंह्म कवि लेखकया सःयात मेमेगु कुनय् च्वंपिं कवि लेखक, जनताया दथुइ थ्यंकेगु कुतः बांला हे जुइ, भिं हे जुइ । पद्मया धापूया थुलि हे जक सदाशय भाव जुइफु । तर अथे मखुसे गिरिजा छह्मय्सिया कविता विशेषकथं जक वय्कलं अजाःगु संसारयात भिं याइगु लुइका दीगु खःसा व गुज्वः गुज्वःगु खँ खः व वय्कःया हे पाखें झीसँ नं बाँलाक थुइकेगु व सिइकेसयेके यायेगु ज्या ल्यं हे दनि । थम्हं हे धाःसा गिरिजाया कविताय् आतक विश्वया जनतां न्यं हे मन्यंनि थें च्वंगु, गिरिजाया कविता मब्वन धाःसा विश्वया जनतां हे भिंगु ज्यां द्यांलाये मालिइ थें च्वंगु गहन अनुभूति वय्कःया च्वसाय् लुइके मफुगुया निंतिं खेद प्रकट यानाच्वना ।

अथें तुं कवि सिद्धिचरणं छकः गिरिजाया छपु रचना न्यने धुंकाः 'कि छ द्यो जुइमाः कि खुँ जुइमाः' धयादिल धाःगु नं ब्वना । खतु छह्म कवि मेह्म कविया ब्वाः ध्चुक लुइके मफुगुया हुनिं वय्कलं थुभनं निखेरं च्वामुसे च्वंगु बज्रमलः त्वता दीगु जुइ । छह्म कवि थःगु छुं धायेगु मदु । सिद्धिचरणया भावना हृदयङ्गम यासें वय्कःया व अतिभनं चिकिचाह्राकःगु धापू जक ब्वना नं आपालं खँ सिइका सयेका कया । मालिबले छह्म कवि गुलि मुलु थें चीह्राकय्क च्वामुक अभिव्यञ्जित जुइ ज्याछि, तर अपीचा कूगु च्वामु थासय् छह्म समालोचकयात फेतुइ ज्यामछिगुलिं जि गिरिजायात खुँ नं धयामच्वना, द्यो नं धयामच्वना । खुँ धायेधाःसा खुँया ल्यू ल्यू थपाय्ह्राकःगु घःमा छुनाः च्वनेगु हे खुँज्या जुइ भनं ग्यायेमाल; द्यो धायेधाःसा देगलय् पलिस्था जुइकाः सलंसः द्वलंद्वः मनूतय्सं पुज्याइह्म कवि गिरिजा जुइतिनि वा जुइमखु धाये थाकु । आःयागु मिखां स्वयेबले व खँयात सुनानं क्वछि फइगु खसां इलं हे जक यायेफैगु खनाच्वना ।

थुलिमछि खया नं सिद्धिचरणया धापू-

यात हृदयङ्गम यायेमाःगु अकारण हे नं मखु । गिरिजाया कवि दनाच्वंगु पिरामिड-याँ च्वका उलि तःजा कि उकिइ गया: थहां वनेगु ला छखे हे तये, उकिया कल्पना जक यायेवं हे थौंया सुनं कवि व समालोचक-या छचों इनिमिनि धायेक इकुसे च्वना वइ । गिरिजाया कविं गुगुं इलय् सम्पूर्ण दक्षिण एशिया हे वारावारां संक ग्वःफय् हयेफुह्म तुतांयात छपु सिन्का ति हे मग्यंसे त्वाक्रा-त्वाक्रां तोथुलेफु । इतिहासयात हे फाता–फाता पुइक गिरिजां थःगु चम्ये च्वालाच्वा-लां पिकायेफु । दसिकथं वय्कःयात थन छपुलु जक ब्वया स्वये, छाय्धाःसा थुलि हे जितः छपाः फसंपू लप्तेयात थें फातांफुतूं याना यंकेफु; मस्यु, मेमेपिं संवेदनशील पाठ-कपित जक थुकें गुकथं ध्वइगु खः ।

.... अनया इतिहास हे छपु तुतांया
इतिहास खः
छपु बेसाः तुतांया
....

सारा जन्तुतय्‌सं व तुतांया पुजा याना-च्वंगु दु....

ह्मिगः ह्मीग ला म्वाल, थौंतकं गिरिजां न्ह्यथना दीगु तुतांयात पुज्यानाच्वंपिं जन्तुत संसारय् आपालं त्यनाच्वंगु दनि जुइ। जुइफु, थ्व जन्तुत फुक्कसियां न्ह्यलं चायाः मनू जुइबले इमिसं गिरिजाया महानतायात ह्म-सिकी तिनि जुइ; व लखंलख दुनियां वय्कः यात द्यो भाःपा पुजायाइ तिनि जुइ । अले उबलय् हे थ्व विश्वया जनतां भिगु लँपु खनी जुइ, विश्वया कल्याण जुइगु जुइ । तर थम्हं ला व तुतांयात पुजायाये माः धइगु नं मस्यु, तोथुलेमाः धइगु नं मस्यु, बेमान खः नं मस्यु, मखु नं मस्यु । गिरिजाया उलिमछि ततःजाःगु भावना व विश्व–चिन्तनया न्ह्यःने थः स्वयं ला जिं छह्म जन्तु ति नं मग्यना, बरु महाजन्तुहे जक धाःसा पाय्छि जुइला ।

गिरिजा महात्मा जक मखु, महात्मायां महात्मा हे जुइमाः । मखुसा वय्कलं थथे गय् च्वया दी फै !

वास्तवय् अपिं न नेता खः न महात्मा खः ।

पाठक भाजु मय्जु पिन्सं स्यूगु हे खँ खः अर्थात् झीसँ मस्यूसां न्यनातयागु खँ खः – महात्मायां महात्मा ला परमात्मा हे जुइ । उकें जिं कवि सिद्धिचरणयात हृदयङ्गम यानागु खः । थथे दुग्यंक वालास्वयेबले गिरिजायात 'छ द्यो हे जुइ' धाये वइगु आल्पस्यं मखु । तर थथे खया नं तबि जिं गिरिजायात द्यो धया मच्वना; मधयागुया हुनि वय्कःयात हने मास्ते मवया मखु, मत्तिकुराः जुया नं मखु । थः नुगलं खं थे छह्म कवियात, वया भावना वा अभिव्यञ्जना न्ह्याथें जाःगु हे जूसा नं, बचं मतये मास्ते मवल । थम्हं सीक–चायेक गिरिजाया थःत द्यो धायेके मास्ते वःगु खइ थें जितः मताः ।

ततःसकं ततःजाःगु सर्गतय् मन्दः कायेगु झोलय् गिरिजां थःगु बुद्धत्व ब्वयेत भगवानया हे ज्वलिज्वः फय्तुना नं ब्वयादिल, थःगु चिन्तनधारा निर्वाणिक अवस्थाय् थ्यंगु तकं कनादिल :

सिनां फुइगु मखु जीवन
सिइत ग्यायेमाःगु मदु
थौं कह्नय्‌ला ह्याउँमचां हे स्यूकि
चा व ह्नि पृथ्वीयागु खः
जन्म व मृत्यु आत्मां ।

गिरिजाया ह्याउँमस्तसें सुद्दां जन्म–मृत्युया रहस्य थुइधुंकल खयेफु, तर थः धाःसा बैंसं मचा मखये धुंकूसां वय्‌कःया ह्याउँमस्तय्‌गु तगिनय्‌ थ्य केत, यदि छगू जन्मयां ल्यू मेमेगु जन्म दु धाःसां, ग्वःगु जुनि लिपा जक जि अजाःगु तगिनय्‌ थ्यनिगु खः जि कल्पना तकं याये मफु । जीवनया दक्व फुक्क तृष्णायात वय्‌कलं त्याके धुंकल जुइफु, उकें हे वय्‌कलं अजाःगु च्वया दी फत खयेफु । तर थःला छह्म मामुलिह्म मनू जूगुलि थः सुं मचा बुल कि लय्‌ लय्‌ तायेगु नं वः,सुं सित धाःसा ह्वाँय्‌ ह्वाँय्‌ ख्वयेगु नं वः। थःके ला जीवनया आपालं तृष्णा दनि, गिरिजां थें जि इमित त्याके मफुनि । नुगलय्‌ क्लेशया हामोग्वः छिगु किचः हे मदुपिं, निर्मल चित्तया मनूतय्‌सं हे जक गिरिजाया स्तरया चिन्तन न्ह्यब्वयेफै, जि थःगु नुगलय्‌ हाकु धइगु भ्या हे मदु धाये मफु । भ्या हे मदुला छु, थ्व जुनिइ जि न्ह्याक्व हुया च्वंसां गुबलें हुइ सिमधइगु बःबः हाकु जक दु जुइफु ।

गिरिजाया कवि व थ्व पंक्तिया च्वमिया चिन्तन स्तरया दथुइ थुभनं गुखें हे न्ह्याय्‌ मदुगु विभेद अनुभव यानागुया हुनि नं वय्‌कःया खँय्‌ जि थथे हे धकाः तछ्यानाः नंवायेत लिचिले माःगु खः ।

छता खँ, हानं थथे नुगलय्‌ क्लेश धइगु मदये धुंकुह्म थें च्वयेफुह्म गिरिजाया चित्तय्‌ नं छिके–जिके थें हे क्षुद्र तंया क्लेश नं दना वयेयो खनि । वय्‌कलं धयादीः

तं पिहाँ वलकि बंदुक धस्वाका बिइ जि
जिगु छपु मुक्तक धकाः

थुलि जक हे नं गन खः धकाः, साप फुर्ति याइपिं खनाः वय्‌कःया च्वनां च्वने मजिल कि इमिगु लं त्वकाः नं स्वये मास्ते वः खनी । कपिसं उलाः क्यनी र स्वयेदइ धकाः पियाच्वनां वय्‌कःयात लुमधं:, वय्‌कःला थह्मं ज्ञातापाता यानाः लं त्वकाः स्वये मंदुह्म जुयाच्वनः

फूर्ति ला साप हे चर्को अमि
अमित जि सुर्वाः त्वका स्वये मास्ते वः
अमित जि पसि त्वका स्वये मास्ते वः

कर्किया सुरुवा पसि त्वकु त्वकुं गुलसं प्वाः मजाःह्म गिरिजाया थःगु हे सुरुवाः गुलसं कुतूं वं ला मवं जि मस्यू । थुकिया यकिन खँ वय्‌कःया सुरुवालय्‌ इजार तयाः वय्‌कःयात सुचुक पिचुक ब्वयेगु कलाय्‌ पोख्तपिसं हे बांलाक कनादी फइ जुइ ।

थुकथं ब्वना यंकेबले कवि सिद्धिचरण थें जि नं इतःमितः कं । सके, थुज्वःगुलि हे यानाः वय्‌कलं 'कि छ खु हे जुइ' नं धाये माल जुइ भावनाया संसारय्‌ ह्यितीह्म छह्म कविया नातां, हानं स्वयं गिरिजाया हे अभिव्यञ्जनाया नांगा परम्परायात त्वयेक सिद्धिचरणं उलि धायेत मध्यायेमाःगु नं मखना । तर छम्ह समालोचकया संसार भावनायागु जक मखुगुलिं जि अथे नं वाये मध्याः । उकें जि गिरिजाया संरचनशील श्रष्टायात वचं तयाच्वनेगु करं वयंगुलि अथे धाये नं मफु ।

गिरिजाया खँय् मल्ल के. सुन्दरं नंवाना दिल– गिरिजा धइम्ह सुं छपुचःयाम्ह जक मनू मखु। गुम्ह कवियाा अभिव्यञ्जनाया महत्वाकांक्षा सर्ग, मर्त्य व पाताल हे त्वपुया च्वंगु दु वयात सुइम्ह धायेगु, वयात फेतुइ ज्याछिगु थाय् बिइगु सामर्थ्य हे गुगु पुचःयाके जक दइ। उकें हे ला निबन्धकार पद्मरत्नं– गिरिजायात नेपाल भाषाया घेरां पितयंकाः विश्वव्यापी यायेमाल धयादीगु जुइ। थःगु चिन्तन धाःसा तुंचाः सिकं चिकिचाःधंगु नेपाल भाषाया दुने हे जक आतकं लिकुना च्वंगुलि उलि व्यापक मिखां स्वये मफुगुया हुनि–गिरिजायात नेपाल भाषाया छम्ह सशक्त प्रतिवद्ध कवि जक धयाच्वंना। पूर्वाग्रह तया नं मखु, मत्ति-कुराः जुयाः नं मखु; थःगु न्ह्यपुं हे न्ह्याये-मदुगु खँ च्वयेत थःगु नुगलं हे मब्यूसेंली जि गये याये!

च्वय् न्ह्यथनागु गोष्ठीस जितः गन तक लुमं, मल्लजुं थथे नं धयादिल कि गिरिजा-या बिचाः गुगुं छथाय् दा गुगुं छगू पक्ष विशे-ष्य् मलासे, न्ह्याक्व हे उखेलाःथुखेलाः जूसां छगू उकें हलचल हयेगु, नेपाल भाषाय् छगू आन्दोलन न्ह्याका च्वनेत तिबः जू वनेफु। इथाइँझिइँ जात्रा यानाः इतःमितः कंका च्व-नेगु, इगःमिगः याना च्वनेगुया नं थःगु हे मू दु, जीवनया छगू थुकिइ मेगु हे पक्ष दु। आखिर जि नं मल्लजुं थें हे पुस्तौं पुस्तां-निसेंया पाहाँचऱ्हय् नखःया संस्कारय् ब्वलंम्ह मनू खः। जीवनय् थुजोगु पक्षया छूं हे मू मदु जि धयामच्वना। साहित्य व कलाय् नं थुजोगु पक्ष दये हे मज्यू नं जि मधया। तर साहित्यया पक्ष थुलि हे जक नं ला मखु; थुलितं साहित्य लिकुनी नं मखु। झिनिला हे ह्याथु ह्ययेका च्वंसा येँयाः पुन्हिया छुं मू ल्यना च्वनीला? गुँपुन्हि बले झीसँ न्हिपौ वाःपौसं ख्यालः खँ ब्वनाः नं न्ह्याइपुके, तर व हे खँ न्हि न्हि ब्वना-च्वने माःसा, अजाःगु जक सदां ब्वनाच्वने सुयां यइला? जि मल्लयात ध्याक्वय् न्याका च्वनागु मखु, तर समसामयिक विषय– प्रसंगय् नं हंगु, ह्वानं वय्कः स्वयं हे नं छह्म लगनशील पत्रकार जूगुया नातां, थन हनाच्वंगु भावभूमि यचुक ब्वयेत जि वय्कःयात हे न्ह्यसः तयाच्वना– हल्लाया मू दयेफु, तर हल्लाकारिता व पत्रकारिता छता हे धाये जिइला? उकथं हे पाय्छि जू– गिरिजां हल्ला यायेफु, हलचल हयेफु। थुकियात छि आन्दोलन हे धयादिसँ, यग्गु धयादिसँ– व नं पाय्छि हे जू धाये। इबु-लिइ सकलें लिसे हनाबना तयाः थुलि नाइसें च्वंक नंवानाः सुनानं थःगु न्वचु ला क्वचा-येके फु, तर छह्म समालोचकया मूल्याङ्कन पद्धति थुलिया हे दुने लिकुने फैला? लिकुने फइ मखुसा, समालोचकत थःगु मूल्यांकनया ज्यां लिकुन धकाः सभा, गोष्ठिस बारंबार न्वकाच्वना दीह्म भाजु मल्लयाके हे न्यने– वय्कः स्वयंयागु हे थुखेपाखेया मूल्यांकन छु ले सा?

छब्वला निब्वला पालू त्वनेबलय् थें गिरिजाया कविता गनं गनं यइपुसे हे च्वं। वय्कः छुं हे मखु, वय्कःयाके छुं हे मदु,

धयामच्वना । तर अथे धका: वयक:या फुक्क फाक्क कविता झ्रू चायेक त्वना: कवि दुर्गालालया धेधे चूगु पला: लिसेलिसें थम्हं नं गिरिजायात त्रिकाल विजयी धासें युगान्तकारी फसय् ब्वयेके मफुगुया निंति थ: पाखें खेद प्रकट जक यानाच्वना । लुमंका च्वना, च्वय् न्ह्यथने धूंगु नारद बज्राचार्यया लेखसं हे जि दुर्गालालया उगु मन्तव्य ब्वनागु ख: । सिद्धिचरण, पद्मरत्न व दुर्गालालया मन्तव्य फुक्कं थम्हं प्रत्यक्षत: न्यनागु मखुसे नारदयागु हे लेखसं जक ब्वनागु धका: नं लुमंका च्वना ।

थुलि धायेधुंका: गिरिजाया कवितायात कुचाकाचा थन ब्वयाच्वने मखुत । जित: छगू कुचा ययेफु ब्वमिपिनित मेगु कुचा बांलायेफु, सकसितं छगू हे कुचा ययेमा: धइगु नं मदु । थ:थ:गु विचा: ख: । वयक:या कविता ब्वमिपिसं थम्हं हे ब्वनेगु बांलाइ ।

पाकःचायागु च्वसां



थ्व च्वसु ब्वनाच्वंपिं ह्याउँचा, वाउँचा, जागिर फसोचा, बेमानचा, फताहाचा, वास्याचा न्ह्याह्म्य् सितं जि पाकः चायागु नमस्कार दु ।

पाकः चा धायेसाथं ह्लिला दीमते । छाय् धाःसा व ला जिगु नां जक खः । नां ला न्ह्यागु तःसां जिल नि – खाखःचा, स्यापुचा, तुसि बागः, माकःचा, सीम्पु कुछि, तपुलि फसो, नां मदुचा । नां धयागु नां जक खः, रुप जक खः ।

जिमि मां बौ पिंसं जित पाकःचा धका नां तःगुया हुनि तःकमछि न्यने धुन, मुसु–मुसु जक ह्लिला धाःगु हे मखु । छु धाये, छु याये । जि थय्‌क विचाः याना स्वयाबले संसारया उलिमछि मनूत दु, दक्वसियां थः थःगु नां दु, वहे वहे नां ला तये मजिल नि ह्रानं । जि बुसा निसें आःतक नं थःगु नां राम, श्याम, कृष्ण, गोपाल, तुयुचा ह्याउँचा धका न्ह्यागु तया तःसां नं नां कथं ज्या याः थें मच्वं । नां धाःसा छगू तइगु, ज्या धाःसा मेमेगु हे याइगु । उकें द धायेमास्ते व पिने खने दइगु नां जक छाय् बांलागु तये माःगु जि हला ! स्व रे कृष्ण धका नां तया तःपिसं कंशया ज्या याना जुइगु । राम नां दुपिसं रावणं थें गोह्म सीता तय्‌गु हरण याना तःधंगु ज्या याना धका धक्कु त्वता नां ब्वइ च्वनेगु । कृष्ण धका धाःपिसं द्रौपदीया इज्जत ल्यंका तयेत पतासि सप्लाइ यायेगु पलेला इमिगु हे चीर हरण याना जुइगु । थुजोगु जमाना जूबले छिके ल्हातय् च्वंगु दक्व वांछ्वया पलख सुमदुथाय् याकचा बिचाः याना स्वया दिसँसा, जित पाकःचा धका नां तःगु मल्वला ?

गुजोगु ज्या यात उजोगु हे नां काइ । जि नं पाकचा कथं याह्म मनू जुल । सुनां न द छु धाःसा जि बांलाक मथुगा च्वनिगु । मेपिं न्हिले धुंका जक तिनि जिं थुया च्वनिगु । अजेला इतिइतिं ह्लिले मास्ते वइगु । अय् जुगुलिं द पाकःचा मधाःसा छु धायेगु ले ! मखुला ।

जि पाकःचा जूसां खँ ल्हाये मसह्म नं मखु । ह्रानं कतिला पाकः नं मखु सुरू सुरू थःगु ज्या यानाच्वन, तप्यंक ब्वांय् वना च्वन । अय्‌क स्वया माःथाय् माःकथं बेकोय्‌क नंवायेगु, ल्हातिं ल्ह्यं चाहिका न्ह्यापं ज्वनिगु थुजोगु ज्या जि मसः । ह्राकनं थौं कन्हय्‌या ई हे थुजोगु, जमाना हे थुजोगु । थथे मयासें ज्या हे मजू खनि । जि धाःसा तप्यंक ब्वांय् वना च्वनेगु बानि ।

उकें जिमि मां बौ पिसं, पाकःचा धका जित नां तःगु पाय्छि हे जू धाये मालि ।

ह्याउँचा धका नां छुसां ज्यूगु खःनि जित, तर जि हाकुसें च्वं का हलाः । हाकुचा धका नां छुसां जि हाकुया नं वाउँसे च्वं । अथे मनुतय् उन पाना वनिगुलि उन कथं नां तयां पाय्छि मजू खनि । उकें जित जिमि मां बौ पिसं पाकःचा धका नां छूगु बेश हे जू । जिगु नां स्याचुचा धका तया ब्यूगुसा छु जुइगु हाईं । वला पाय्छि हे मताः । जिला स्याचु न मजू, प्याचु नं मजू । हानं न्यंरे, जिमिथाय् त्वाले पसल्या छह्म दु, ख्वा छपातं छ्याकह्म, तर उयागु नां डाय्मण्ड चा हँ अर्थात् हिराचा हँ; गुजोगु जुइ हला । अय् जुइ धकाः हे द पाकःचा नां लिपा थ्यंक पाय्छि जुइ भनं सर्व सम्मति पास यागु जुइ । उकिं द ला चित्त बुझय् जू । आ छिकपिन्त गय् च्वं ? पाय्छि जू वा मजू द छुकेया मतलव, छुकेया च्यूता । जितला नां छगू दःसा गातका । आहा, नां मदुचा धकाः तया ब्यूगुसा?–झनला तधंगु फसाद । नां दुपिनिला नागरिकता कायेत उलि थाकु थुलि थाकु जूबले जि नां मदुचा जूगु जूसा गुजोगु जिगु जात्रा जुइगु जुइ । थथे स्वयेबले जिमि मां बौ पिसं तसकं हे बांलागु ज्या यागु दु बा ।

थौं कह्नय् गुजोगु थाकु अफिस अफिसय् ज्या याइ पिनि । थासं थासय् अफिसय् थथे सोर्स व फोर्स मनूत जागिर नः वलकि हाकिम तय्सं हे कारिन्दा त ह्मस्यू, कारिन्दा तय्सं हाकिम तय्त वास्ता हें मया । उकिला जुइ थौं कन्हय् थःगु किपा तिका जिगु नां फलाना, जिगु दर्जा फलाना जिगु जात फलाना धका छातिइ घाना जुइ माःगु, थुकिया छु छगू फाइदा खन धाःसा सुनानं छ सु, छंगु नां छु धका न्यंवःसा गुबले गुबले झी पाकःचा थुजोंपिला छगू सुरय् लाना च्वनिबले थःगु फुकं खँलोमने फु, उकें अथे अकमकय् जुया च्वनिबले फुकं छातिइ स्व धका आइडेन्टि कार्ड क्यने जिल नि मखुला ।

तक्मा थें कलर किपा दुगु बांलागु आइडेन्टि कार्ड छातिइ तिका जि हाकिम धकाः ब्वया च्वंसा जिल । हानं हाकिम तय्ला न्ह्याबलें ज्या अर्थात् न्ह्याबलें फुर्संद जुइगुलि अपो फुर्संद कायेमाःसा वहे बांलागु आइडेन्टि–कार्ड ब्वया अफिसयाह्म बांलाह्म टाइपिस्ट ज्वना 'सिलु' फिलिमं बल्कोनी च्वना स्वः वंसा जिल नि । हाकिमला खःनि सुनां वयात ख्याइगु । कारिन्दा जूसा धकाः गनं टेबिलय् थय्क खने मन्तल कि छड्के सड्के धाःगु नं जुइ । हाकिम ला हाकिम हे जुल नि भाई । खःला कि मखु जिं धँगु ?

पाक.चायागु ज्या हे थुजोगु– खँ ल्हाये नं मसः, खँल्हासां तप्यंक तिप्यंक खँ ल्हायेमा । अले सु हाकिम नाप टेलिफोनय् खँल्हासां याकन हे धाया हइगु– पाकःचा खःला ? जित जोश हे थाहां वय्क सतां हइगु । मखु जि ला तुसि बागःका, जिला नां मदुचाका जि ला लप्टे सुकु, आमलि पाउँ बागःचाका धाये मास्ते वइगु । तर छू यायेगु । हाकिम त नाप खँल्हाये बले यःयः

थे खँ ल्हाये मजिल, हानं फुटबल थ्वाः थैं क्वयृछि क्वयृछि पाक्क सरूवा याना छ्वइबिल धाःसा यायेगु छु ?

मदन कृष्ण व हरिवंश आचार्यपिस छकः तिनिख्यलय् प्रोग्राम क्यंबले थ्व छतका दां यागु नोट छुं यायेतनं ज्या ख्यलय् मदु, छु न्याये दु धका थुजोगु थिकेगु भाः बेसालय् धका छतका वंगु नोट हे ह्लंका छ्वयेगु धका: ह्लिका च्वन । पाकःचायात तधंगु फसाद । थय्क लाछि वना ग्वाय् खाःवना नौयात गुलि बिमाल धका न्यनाबलय् 'बिया-दिसँरे छतका,' धाबले जि पाकःचा ला वाताह्नां च्वन, अरे ग्वाय् छकः चायेतला ज्या ख्यलय् दु खनि । दारी खायेत नं ज्या ख्यलय् दइगु खःला !

भाः बेसाः थिके जुया च्वंबलय् लुंया भाः ह्लि ह्लि थाह्नां वना च्वंबले छतका धैंगु छु हे जुल । ह्लि ह्लि भंसारय् ज्वं ज्वं जफत जुया च्वं बलेला नेपाः नं छगू सुवर्ण-यागु देश हे जुइ धुंकल नि मखुला !

थय्क असनय् छकः वना भाः न्यनाबले लाभा छथुया नं छतका, प्याज छथुया नं छतका, साकिचा छथुया नं छतका हं । जि ला जुल पाकःचा, उकें साकिचा छथु न्याना ह्या दंक । नेपाःयागु हिंतिइ थौं कह्लय् वयाच्वंगु थुजोगु लः तया ग्वाराग्वारा दायेका जा व वहे तिं दुगु तरकारि नया धकाः तंतं मस्तं द्यना ।

आ छु जुल जुइका पाकःचायात, ग्वारा ग्वारा दायेकुगु सां छु यायेगु । तान्वया च्वनिबले, हानं धेबा नं दुगु मखु, हिंतिइ हे अथें कलकल याना त्वनागुला कह्लय्निसें म्वालका बा । छु जूगु, छू जूगु, कह्लय् कुन्हु निसेंला ज्वर जक वया हे जाल्नाका । डाक्टरयात क्यनांला लयागु दोष हं । जिला छु जूगु जुइ धका झारफुके क्यना, द्यः वः पिके नं क्यंवना । लंहे मलं । झिन्हु झिन्यान्हु तकला दने हे म्वायेक थले जुल । छुयाये आ !

थ्व च्वसु ब्वनाच्वंपि भाजु मय्जु पिनिगु आसिका मदुगु जुसा ला थौं पाकःचा गन थ्यने धुंकल जुइ गन । भाग्यं हे धाये-माल जि म्वाना च्वना । नत्र पाकःचा . . . . . . च्व . . . च्व . . .

उकिं हे धयागु नि । सोझा जुयां छु यायेगु आ, पाकःचा जुयां छु यायेगु । छिक-पिसं न्ह्यागु हे धाःसां जि थःगु नां हिके हे मखु । मां बौपिसं उजोगु नक्सां पाय्छि जुइकथं तयाब्यूगु नां नं हिकिला ।

थौं यात थुलि हे । पाकःचा यागु नमस्कार बॅय् मलाक्क फया कयांदिसँ ।



(**'पाकःचायागु च्वंसां' नांगु स्तंम्भ छिकपिनिगु लागिं खः मनूया जः खः जुया च्वनिगु जुयाच्वंगु खँतय्त ध्याचूया रूपय् थन ब्वय्गु कुतः जुइ । –सं०)**

□ शैलेन्द्र साकार

ग्याः

[थ:गु मां भाय् नेपालभाषां च्वये सयेकेत कुत:याना च्वना दीह्म खॅय् भाय्या छह्म ल्याय्मह्म सशक्त कवि व बाखॅमि शैलेन्द्र साकारजुं थुगु खॅय् भाय्या कवितायात थम्हं हे नेवाः भाषं हिका दीगु खः ।] □

छगू ग्याः पहः जि नापं दच्वनि
व सुथय् जि नापं न्ह्यलं चायेकि
जि नापं ह्विछि चाहिला
त्यानुका छेंय् लिहां वनी

सर्ग द हे मदु
यदि दूगु जूसा व नं
ज्ञी दच्वने कुतुं वै धैगु
पासायागु ग्यानापुसे च्वंगु
निर्णय न्यना
जि वना च्वनागु दु

खमूया छखेरिखे ज्यातुसें च्वंगु द्यो
व मेखेरिखे सी त्यंह्म काय् ववबिया
छुं हे च्यूता मतसे थों त्वना
लॅय् न्यासि वनाच्वंह्म ज्यापु खना
जि ग्याः ।



आत्मरति लानाच्वंपिं बुद्धिजीवित खना
दॅय् दॅंस तिन्हुया न्ह्यानाच्वंगु खुसि थें
लॅय् ब्वाँय् जुयाच्वंपिं मस्त खना
जि मू हा ।

जितः थ्व देया छें दुने
ताः तक म्वानाच्वंपिं
खने मदुपिं ख्या त खना
ग्यासे व ।

छगू तःधंगु ग्याः पह जि नापं दयनि
सुथय् नापं दनि
व
ह्निछि चाहिला
त्यानुका
छें ख्लिहां वइ । ☐

निगः ग्रह ल्वायेफु !

अन्तरिक्षय् मदिक्क चाहिलाच्वंगु यक्व ग्रहत मध्यय् छुं लाख दँ लिपा निगः ग्रह ल्वाइतिनि । थ्व पाखे सोभियत वैज्ञानिक तय्‌गु धापू कथं छुं लाख दँ लिपा वरुण ग्रह (गुकिया आकार चन्द्रमा थें च्वं) 'ट्राइटोन' नांगु ग्रह नापं ल्वाइ । थथे जुइबले छु लिच्वः पिहाँवइ, थुके पाखे वैज्ञानिक तय्‌सं छुं धाये फुगु मदुनि ।

भूमिगत छें

जापानय् थाय् ह्यो जूगु हुनिं बँ तःलय् नं छें दयेकिगु ग्वसाः ग्वःगु दु । जापानया छगू पौ 'असाही शिम्बुन' या कथं थुजोगु छें 'साउण्ड प्रुफ' जुइ व भ्वखाय् ब्वइगुलिं नं ह्यो जक लिच्वः लाकि । थुजोगु छें संभावित परमाणु हमलां नं बचे जुइ । जापानय् भूमिगत छें दयेकेगु तरीका अध्ययन यायेत छगू संस्था स्वने धुंकुगु दु ।

लिधंसा:

जिगु बिचा: जिगु धापू छगः धूंसि थां

□ रत्नध्वज जोशी

भाषा जातिया मंकागु सम्पत्ति खः। गुगु भाषां च्वैतःगु गुगुं च्वसु अथवा सफू ब्वना वहे भाषां भावया कालबिल याना च्वंपिसं च्वंमि विचाःयाथें हे विचाः याइ, खँ ल्हाइ, व भाषा हे जक जातिया मंकागु संपत्ति जुइ। छुं छगू ज्याया विषयय् व ज्या सिमधःतलेया लागि जक गुगुं सांकेतिक चि अथवा खँगो अथवा सः यात भाषा नाल धासा व जातिया मंकागु सम्पत्ति जुइमखु। गथे, मचात छ्यो मुना 'द्यो नां स्वां नां' ह्वितल धासा व कासा सिमधःतलेयात छ्यो मचातय्त थीथी स्वां छता छताया नां व मेगु थोया मचात दक्वसित छ्वः छ्वः द्यो निनि नामं सःतेगु याइ; थः थः नायः नं तःगु द्यो वा स्वांया नां कायेवं फयेतुनां च्वनागु थासं दनावनाः थः नायः नं मिखा पीका तःह्मसिया ल्हाःती थिया ह्यानं वहे थासय् फयेतू वइ। मेगु थोया मचातय्सं नं अवे हे याइ। गुब्ले सिधइ, व भाषाया न अन्त्य जुइ। थथे हे ब्वना कुथिया गं न्याइगुया सलं आखः ब्वनिपिं मचात थःथः ब्वनेगु कोथाय्दुहाँवना थासय् फयेतुइगु व ब्वने गात किःदना पिहाँवनेगु ज्या याइ। तर मंकागु संपत्ति भाषाया अन्त्य उकथं जुइमखु।

छगू दसु, नर्मदेश्वर प्रधानजुयागु छगू सफू 'जिगु बिचाः जिगु धापू' नेपाल सम्बत् ११०५ स पिहाँ वःगु दु। व सफूया न्ह्योनेसं लागु पौलय् 'जि धायेमाःगु' च्वसूया दुने ह्लापांयागु अनुच्छेदय् सफू पिकयादीगुया उद्देश्य नं कनादीगु दु। भाषा साहित्यय् गतिशीलता व स्पन्दन ह्येया निम्ति वय्कलं थ्व सफू च्वयादीगु खः। थ्व वय्कःया अध्ययनया परिणाम खः। नेपाल भाषा साहित्य देगःया लागि छगः धिसिलागु थां खः।

थ्व सफूया दुने नीगू सैद्धान्तिक व झिन्यागू आलोचनात्मक च्वसु दु। झिन्यागूया दुने सिद्धिदास, धर्मादित्य धर्माचार्य,चित्तधर, लाकौल, हेमलाल, सिद्धिचरण, व्यथित, बासु शशी, रामशेखर थ्यंकया ज्या व कृतिया मूल्यांकन थुकी दु। बाखं, उपन्यास, मुक्तक व महाकाब्य, निबन्ध, छधाः प्याखं व नाटकया विषयय् व्यावहारिक मूल्यांकन थुकी दुने दुसां थःगु ग्यसुलागु कृतिया विषयय् गनं हे हामो गोछि जक नं गर्व क्यनादीगु मदु। थुकथं वय्कलं 'विद्यां विनय (नम्रता) बी' धयागु ह्लापा ह्लापां निसेंया

नीतिशास्त्रज्ञ पिनिगु धापूयात व्यवहारं चरितार्थ यानादीगु दु ।

सिद्धान्त प्रधान नीपु च्वसुया दुने नं रस, खँगो, शैली, व्याकरण, सन्दर्भ थें जागु पारिभाषिक विषयय् वय्कलं थःगु ग्यसु ग्यंगु विचाः प्वंका दीगु दु । थुगु ल्याखं थ्व सफू ग्नीगु भाषाय् नं च्वन्ह्यागु विचारं निगू प्यंगू सफू ब्वने दुसा गुलि ज्यू धाइपिं ब्वमितय्त व बी. ए., एम. ए. विद्यार्थीतय्या लागि आपालं आपालं ज्या व्यलय् दइ ताया ।

दकले लिपा छगू खँ धाये मन दु, शैली थ्व स्वया रोचक याना दीया लागि फुक्क धया थें च्वसु लिसा कया ह्वानं छकः च्वयादीगु जूसा ब्वमितय्या निम्ति आपालं यइकेगु खना । छगू दसु, सफू धलः पौया नीनिगूगु च्वसु 'व्याकरणया मू छगू चर्चा' या थासय् 'व्याकरण बन्धन खःला ?' तया दीगु सा च्वसुया केन्द्रीय खँ शीर्षकं नं छुं भतिचा सीदै ला धया थें च्वं ।

सफूया नां– जिगु बिचाः जिगु धापू
च्वमि – नर्मदेश्वर प्रधान
ह्नि ल्या – ने. सं. ११०५
पिकाक – सान्त्वना प्रकाशन, थाय्मदु, ये ।
थाकु – शारदा प्रेस, केलत्वाः, ये ।
मू –
पौ ल्याः – १५+१५६

(थुगु थातं 'तिकिङ्याः' पौलय् जिमिथाय् दुथ्याःगु सफूया संक्षिप्त टिप्पणी यायेगु जुइ । थुकेया लागि सम्बन्धित च्वमि वा पिकाक पाखें स्वंगू स्वगू सफू जिमिगु ज्याकुथिइ छ्वया हया दीत इनाप यानाच्वना ।)



विश्व साहित्य

थुगुसी नोवेल सिरपाः त्याकुम्ह कवि ब्रोडस्की व वय्कया कविता

थुगसी (सन् १९८७) नोवेल सिरपाः त्याकुम्ह कवि अलेक्सैण्ड्रोभीच ब्रोडस्की मे २४, १९४० स रूसया लेनिनग्राड धाःथाय् बूगु खः। सन् १९५६ निसें कविता च्वयेगु न्ह्याकादीम्ह वय्क १९६४ स 'सामाजिक परोपजिवि' या आरोपय् ५ दँया थाकुक जेलय् च्वनादीगु खः। सन् १९६९ स बेलायतय् जूगु अन्तर्राष्ट्रिय कविता महोत्सवय् वय्कयात सरकारी बचं मदुगुलिं ब्वति काये मखन। लिपा १९७२ सनय् रूसी यहुदीत इजरायल वनेगु अनुमति ब्यूबेलय् अमेरिका वंगु खः व वहे दँ (१९७२ सन्) य् तिनि अन्तर्राष्ट्रिय कविता महोत्सवय् ब्वति काया दिल। टी.एस. इलियट पाखें अप्पो प्रभावित वय्कलं टी० एस० इलियत जनवरी ४, १९६५ स सीबले ताहाकःगु नां दंगु कविता 'भर्सेज इन द देथ अफ टि० एस० इलियट' च्वया दीगु खः। थौंकन्हय् वय्क अमेरिकाया भिचिगनय् च्वना दीगु दु। वय्क पश्चिमी संस्कृति म्वाना च्वंसा थौं तक मां भासं च्वयेगु त्वता मदीनि। वय्कःया नां दंगु कृति



(कवि ब्रोडस्की)

त थथे ख-अ क्रिसमस ब्याले (१९६२), 'हलेजी फर जोन दन (१९६३) सेलेक्टेड पोइम्स (१९७३), अ पार्ट अफ स्पीच (१९७७) आदि यक्व दु। थन न्ह्यब्वया च्वना वय्कया कविताया नमूना 'अ पार्ट अफ स्पीच' पाखें।

प्रकृति

मेरि क्राइष्टयाके न्यन, "छ जिह्म काय् लाकि ईश्वर ?
छन्त क्रसय् यख्खाया ल्हा: तुती नकिं ताना स्याना बिल
आ जिगु छँ पाखे वनेगु लं गन लात ?"

छुं हे खँ मसीकं छु जि लुखां दुहाँ वने फैला ?
छ धात्थें सी धुंकुगु लाकि अज्ञ म्वाना च्वना तिनि ?"
छ जिह्म काय् लाकि ईश्वर ?"

क्राइष्टं मेरीयात लिसः बिल
"जि सीसां म्वासां छुं मपा:,
काय् जुइमा, ईश्वर जुइमा
मिसा,
जि जा छंह्म हे खः"

जुकोभयागु मृत्युलिसे

न्यायपूर्ण ज्या यायेत छ्चःगु
जुकोभया ज:पा ल्हातं आ संघर्ष याइ मखुत।
पिने न्ह्याच्व हे बीरतापूर्ण ज्या याना वःसां
छँ लिहाँ वयेबले थरथर खाका ग्याना च्वनेमागु
रूसी इतिहासया परम्परा कथं
जुकोभ, छ आ उकि मस्तं ध्यं, मस्तं ध्यं।

[म्ह्याव्वह्म- प्रा. आशाराम शाक्य]

विज्ञान



ग्यानापुगु यात्रा

थौंकह्लय् अमेरिका व रुसया वैज्ञानिक तय्‌सं अन्तरिक्षय् 'बस्ती' दयेकेगु ग्वसालय् ज्या याना च्वंगु दु । अन्तरिक्षय् बस्ती दयेकेगु बिचा: मनू तय्‌त थुलि न्ह्याइपुगु व अजुचायापुगु जुया च्वन कि दक्व मनू तय्‌गु नुग: थुके पाखे क्वसागु खने दु । उपिं थुकेया बारे अप्पो खँ सीकेत हथाय् चाया च्वंगु दु ।

अन्तरिक्षय् न्ह्याबलेंया लागि च्वनेगु बाय् दयेकेत इलय् इलय् अन्तरिक्षय वने मालि। खय्‌तला थौंतकया दुने सछिह्म मयाक मनू त अन्तरिक्षय् वने धुंकूगु दु, लछि यंक च्वना नं वये धुंकल, अय्‌नं अन्तरिक्षय् वनेगु उलि अ:पु मजूनि। पृथ्वी त्वति बेलय् व लँय् अन्तरिक्ष यात्रीतय्‌सं यक्वयक्व थाकुगु व ज्यातुगु पंगल त चिका वनेमा ।

दकले ह्लापां पृथ्वी त्वतिबेलय् अन्तरिक्ष यान व मनूया प्रवेग (acceleration) पृथ्वीया गुरुत्वबलं जुइगु प्रवेग, g (acceleration due to gravity) स्वया नि १०–१२ दुगं अप्व: जू वनि । यदि मनूया प्रवेग (acceleration) यात '१०g' माने यात धा:सा हि या विशिष्ट गुरुत्व १.०६ सं अप्पोया १०.६ जू वनि गुकेया लिच्व: कथं थ्व मनू तय्‌त पा:ला: थें ज्यातुगु अनुभव जू वनि व हिनुलीं मुतुइ तक थ्यंकेगु माला ह्लो जू वनि । थुजोगु इलय् मुटुया अप्पो ज्या याये मालि ।

थुकेया बाहेक पृथ्वी त्वता वना च्वनि बेलय् अन्तरिक्ष यानय् 1-15 Hz आवृत्ति कम्पन जुइ । मनूया ह्लय् नं गनं गनं सामान्यत थुलि हे आवृत्ति दइगु हुनि थुकें लाइगु ध्वनि कम्पनया लिच्वलं छ्यों स्याइगु, छाती स्याइगु व सास: ह्लायेबले तकं ह ह पनि। 'अन्तरिक्ष यान' ब्वयेकेगु इलय् ध्वनिया स्तर १०० डेसीबल स्वया अप्पो जूवनि । थ्व मनू नं सहयाये फुगु (६०–७० डेसीबल) स्वया तसकं अप्पो उकें मनूया न्यनेगु शक्ति यात खतरा जूवनि ।

अन्तरिक्ष पाखे यक्व न्ह्योने वनेधुंका पृथ्वीया गुरुत्वाकर्षण बल कम जु जुं वनि । अन्तरिक्षय् चाहिलिबले च्वय्‌या बलं (Reaction) नं पृथ्वीया गुरुत्वाकर्षणया प्रवेगयात

आखे

सन्तुलन याइगुलि मनू भारहीनया स्थितिइ थ्यं वनी । मनू पृथ्वीइ ब्वलंह्म जूगुलिं पृथ्वीया गुरुत्वाकर्षण लिसे च्वनेगु छु नि छु जुइ, तर अन्तरिक्षय् थःगु तौल मदुगु अनु- भवं याना बांमलागु लिच्वः (प्रभाव) लाकि । थुकेंयाना वया नुगलय् भ्रम ब्वलंका बिइ । उयात थथे च्वनि कि मानौं व छच- या भरय् दना स्वयाच्वंगु दु, खना च्वंगु दु। नापं मुटु, मांशपेशी, क्वें आदि पाखें अस- मान्य ज्या जू वनि । थ्व भारहीन जुइगु अवस्थाय् हि तुर्ति छचं पाखे न्ह्याइ गुकेंया- ना ल व हि या मात्रा ७–१५ प्रतिशत ह्मो जू वनि ।

अन्तरिक्ष यानया मनू च्वनिगु कोथाय् ताप, चाप व आद्रता आदिया वातावरणयात थुकथं कःघाना (नियन्त्रण याना) तइ कि अन्तरिक्ष यात्री पृथ्वीलय् च्वना च्वनागु थें हे अनुभव जुइ, तर अयून तःक मछि तसकं ह्मो व तसकं अप्पो क्वाःजः (तापक्रम) नाप सामना यायें मालि ।

पृथ्वीया वातावरणं अन्तरिक्ष पाखें वइगु बांमलागु विकिरण,एक्स–रे, व गामा– रे आदि पाखें झीत बचे याना तइ । तर अन्तरिक्षय् थथे मजुइगु हुनि विकिरण त झीगु ह्मय् तप्यंक लाः वइ । आ तक ला थुकें छुं स्यंकुगु खने मदुनि अयून यक्व ई लिपा थुकें जुइगु (Genetic disorder) थें जोगु ग्यानापुगु ख यात लोमंकि मज्यू ।

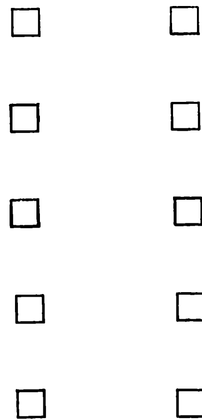
अन्तरिक्षय् ह्मो जुइगु चापं जुइगु छगू अलग्गगु हे समस्या दु । पृथ्वी नं करिब २० कि. मी. च्वय् फय्या चाप ४७ मी. मी. जुइ । पृथ्वी नं ४०० कि. मी. च्वय्, गन पृथ्वीया उपग्रह त चाहिलि व गन लिपा अन्तरिक्ष बस्ती त दयेकि, अन चाप तसकं ह्मो जुइ । थुलि चापय् ही ल्वाकज्याना च्वंगु ग्यांस दायावइ व मस्तिष्क थें जाःगु थासय् छथासय् मू वइ गुकें याना 'टिपीकल बैण्ड' वा 'डिकम्प्रेशन सिम्परम' प्रकट जू वइ । थ्व हे हुनि अन्तरिक्षय् यात्रितय्सं विशेष प्रकार- या वसः पुना तइ, तर बस्ती दयेकेबले सम्भव मजू थें च्वं ।

थ्व हे स्वींदया दुने अन्तरिक्ष वसः दये- केगु छगू न्हूगु टेकनीकया विकास जूगु दु । गुके आतकं न्हू न्हूगु स्वंगू प्रयोग जुया च्वंगु दु । थुजोगु वसः मनूया छचाखेरं छगू चिकि- धंगु छें थें च्वनी गन मनूयात माःगु दक्वं ज्वलं त दइ । थन पृथ्वीया चाप ति हे चाप तयेत कुतः यानाच्वंगु दु । थुकेया नापं सासः ह्लायेत ह्लापां १०० % अक्सिजन बीगु याःगु खः, तर लिपा अक्सीजन–नाइट्रोजनया ल्वा- कछ्याना बीगु बांलागु तायेका थुपिं बीगु यात । थ्व पुनिगु वसतय् खँ ह्लायेगु मेशीन नं दइ । थुकेया नापं सासः ह्लाना पिहांवःगु कार्वन डाइअक्साइड व नवःगु गन्धयात तापाकेत सना च्वंगु दु ।

थुलि जुइधुंका न थौं या ह्मो जानकारी या लिधंसाय् थथे च्वंकि अन्तरिक्षय् बस्ती दयेकेत पृथ्वीलय् प्रशिक्षण शिविर माः थें च्वं गन मनूतयेत अन्तरिक्षय् माःकथं हिकि फइ ।



उ प न्या स



थ्व छगू कथं तःह्म्ह च्वमितय्गु मंका कुतलं छ्यलेगु (प्रयोग) कथं न्ह्याज्याके त्यंगु उपन्यास खः। नेपाल भाषाया साहित्य ख्यलय् थःत स्थापित यायेगु कुतलय् जुयाच्वंपिं व स्थापित जुइधुंकुपिं च्वमित पाखें थ्वयात न्ह्याकेगु ग्वसाः दु। च्वयेगु खँय् च्वमित थःथःगु च्वसाय् स्वतन्त्र जुइ। उकिं थ्व उपन्यासया कथानक गनं गन न्ह्याइ, छु रुप काइ थुकिया बारे आः हे छुं धायेगु शायद अतिशयोक्ति जू वनेफु। अय्नं उपन्यासया मू बाखँ सम्बन्धय् धाये मालिगु अवस्थाय् आःयात थुलि हे जक धाये – ई व परिस्थितिं छह्म मनूया जीवनय् हइगु थी थी कथंया ह्यूपाः व उकिया थी थी लिच्वः थ्व उपन्यासया विषय वस्तु जुइ।

आः हे उपन्यासया नां छुइबले विषय वस्तुइ अतिक्रमण जू वनेफु। थुजोगु हे हुनिं उपन्यासया नां आःयात छुं हे तयेमफुगु खः। क्वचायेका तिनि थ्वया नां छुइगु जुइ।

दर्बे रत्न शाक्यं उत्थान याना दीगु विषययात केदार 'सितु' व सुशील जोशीं थुगु ल्याखय् न्ह्याका दीगु दु, लिपागु ल्याखय् भाजु ध्रुव मधिकर्मिजुं तनायंका दी।

छ्वा

१

□ **दर्बे**

मयः, दसिपौ मयः धका वं दक्व भों झ्यारकुत याना खुनाछ्वगु थनि स्वन्हु दत । वयागु तर्क दु जि छुं मस्यू, थुपि फुक्क भोंत बेकार । खः, छकः निकः धायेत ज्यू, धिता जुइत ज्यू । तर लिच्वः ? वयागु अर्थय् उलि-मछि लगानिया लिच्वः ? अल्याख जिन्दगी नार्यंखि च्वयेकाच्वंगु दु जिपि पाषाण युगया स्यावला हलं त्वपुया तःगु ह्मय् थौंतक कुंकाच्वना । तालं ग्वह्म सिया सखे ज्य ज्यं ताःचा हे भ्वाभः जुइधुंकल । खतंनया चूं दने धुंकल । वं थःत थ्व झोलय् अपवाद भतायेकु अर्थात वं ता, स्यू । अथेला वयात आकस्मिकताय् विश्वास मदुगु नं मखु । छु स्यू कन्हय्या तालं ग्वयावःह्म व थः हे खः । ग्वने लोमंका ताःचा खतंनयेका भ्वाभः याह्म।

□

–छीगु शिक्षा नीति गथे जुइमा ?

–कमसेकम जि थें ला जुइमज्यू ।

–छंके अंग्रेजी भाय् गुलि तक व ?

–दर्बार स्क्वायर धका लॅ क्यं जुइह्म मचा स्वया ला गाक्कं ह्मो ।.....

तर छं छाय् न्यनाच्वना थथे । गुगु भाय्या विषय खः उगु हे भासं न्ह्यसः याना-दिसॅ, लिसः छंगु कल्पनातीत जुइ ।

छकः छकः थःगु योग्यताया परिचय ब्यू वनिबेलय् साप: साप: कुतः यायेमा वया । विशेषतःसुनानं मखंक च्वयेगु खॅय् । सुंक खुरु-खुरु थःगु हे पहलं प्याराग्राफ का प्याराग्राफ च्वयेगु खॅय् ।

वयागु कमजोरी खः थुपि । उकेंला वं दसि पौ त धाक्व झ्यारकुत जुइकं पलखया आवेशय् नचुक खुनाछ्वत ।

वं कपाः ती,
जिन्दगी अजु चाचां गनावनिगु जुल ।
हु वंह्म भुयुया ल्यू ल्यू वं वं तनावनिगु जुल।
मात्र स्वकुमिजुया कुनावनिगु जुल ।
उकेंला गुलि जिन्दगीत तुतिं चुइ मलावं
दिहाँवना च्वन खइ । वं थुइकल ।



२

□ केदार 'सितु'

.... □

सायद कुति मन्यायेकं स्याः चाइमखु ।

यद्यपि वं थःत तःकः कुति न्याये नं ।

ह्लासय्/न्यतालय्/ह्लाय्पनय्/ह्लातय्/तुतिइ/पुलिइ/पालिइ/न्यंकभनं कुति न्याये नं ।

कुति न्यायेगु प्रत्येक झोलय् वं स्याःगु अनुभव याःगु दु ।

छ्यनय् च्वंगु सॅ पुयास्वइ/ह्लकुइ च्वंगु सॅ पुयास्वइ/

अन नं पीडा जूगु दु ।

थ्व पीडायात वं बांलाक ह्यस्यू ।

भुयूतलिसे ल्यू ल्यू जुइबलय् नं वयात थ्व हे पीडां बारम्बार दुःख ब्यू ।

हेल्लो सर .... हाउ मच उड यू पे .... इट्स द नाइस वन सर ... !

आह ! 7 UP या चिपगु सिसि ज्वना बी मालिबेलय् वं थःत लः लः जुयावंगु तायेकी ।

आह .... थ्व हीमही .... थ्व वाध्यगु परिवेश ....

ख ला, जिन्दगी अथें नं वाध्यगु परिवेश, थथें नं वाध्यगु परिवेश खः ।

.... लॅ धुंछि 7 UP या चिपगु सिसिया भार वयागु ह्लातय् महसूस जुयांच्वनि, जुयांच्वनि ....

छेंय्/लँय्/लासाय्/बॅय्/पासाया कोथाया नायुगु सोफाय्/ मतिनामि लिसेया मधुर कल्पनाय्/एम. ए. प्रथम श्रेणीया प्रमाण-पत्रय् .... प्रत्येक थासय्, प्रत्येक वस्तुकय् वयात 7 UP या चिपगु सिसिया भार महसूस जुयांच्वनि ।

थ्व भार जिन्दगीया तसकं तःधंगु अनुभव खः /

थ्व भार जिन्दगीया तसकं तःधंगु कुचाः खः /

उकुन्हु इन्टरभ्यू ब्यूबेलय् नं वयात थ्व हे भारं छत्थुं क्वच्यूं वःगु खः ।

'थौंकह्लय् छि छु याना च्वनादिया ?'

बस् । ह्लातय् 7 UP या सिसि ज्या–तुक च्वंवल ।

'खः, खः – थौंकह्लय् जि 7 UP या चिपगु सिसि ज्वनाः जुयाच्वना ।'

□

छेंय् वयाः दसि–पौ फुक्क झ्यारझुर खुनाछ्वत ।

□

आह ! सायद थ्व चा नं थथें हे जुयाः फुनावनिगु जुल ।

मयः मयः चा हनावयाच्वंगु दु वं ।

थ्व चा छगू रोमान्टिक क्षण जुयाः फुइ-माःगु चा खः, वयागु थ्व वैंसय् /

थ्व चा जीवनया छगू माकुगु सवाः जुयाः ब्यतीत जुइमाःगु चा खः – थ्व यौवनय् ।

तर, वं थौंतक थ्व आनन्दया कल्पना तकं थायेमफुनि /छगू संन्त्रास दु, छगू आतङ्क दु– थ्व कल्पना यायेगु झोलय् तकं ।

चा नं 7 UP या चिपगु सिसिया भार जुयाः फुनावनी /

ह्मगस नं 7 UP या चिपगु सिसिया भार जुयाः कुतुं वनाव्री (fall जुयावी) ।



छकः वं ह्मगसय् म्हंकुगु खः –

व गनं चाह्यूवंगु – टूरिष्ट जुयाः । थः ल्यू ल्यू वःह्म गाइड /हाकरयात वं धेबा लि-कायेगु त्वः तयाः 7 UP या चिपगु सिसि ज्वंकुगु खः ।

न्ह्यलं चायेधुंकाः वं थुल – थ्व नं कुर्ति न्यायेगुयाथें हे पीडा खः ।



३

□ सुशील जोशी

. . .

थःत झ्यातुगु कु क्वबिका तःगु दु धका वं मस्यूगु मखु, तर थौं वया पुस्तौं पुस्तायापिं मनूतय्‌सं बोहलय् चुया च्वंगु थें वयात ताल । सायद न्ह्योने वने बेलय् थः पुस्ता–वारीत साला यंकेमा, सायद न्ह्योने वने बेलय् पुस्तावारी तय्‌स ततःमतः क्यंक वः ।

'छुं या मचा छुं हे जुइन' धयागु वयाः बौया खँ प्रत्येक इलय् वयात तितुत्यु वया च्वनिगु, उबेलय् उबेलय् । दर्शन शास्त्रया मानवतावादं वयात पतिचा धस्वाका च्वनिगु, उबेलय् उबेलय् ।

थौं व बौया मि तयेत जक म्वाना च्वंगु दु । बूगु सुयां सन्तुष्टिया लागि जक जुइफु, तर मां बौ लहित व मि तयेत ह्लाः तुति न्याक्क चिका व म्वाना च्वन तिनि । वया न्ह्यलुवा तय्‌त विश्वास दु – वं कुलां तछ्याना पिहाँ वये मदु ।

वं थःगु ढंगु ह्लाः, तुति ढंगु फसय् ब ब

स्वात– दं द मह्यगु लं या दुने च्वंह्म मांया ख्वाउँगु स्पर्श व मांया न्ह्योने मां सीगु ख्वयेत आय्बुया च्वंह्म बौ अले बुम्हु थें संस्कारया लागि जक म्वाना च्वंपि मास्तर साहेब तय्गु दथ्वी च्वलंह्म औपचारिक न्ह्यपु तय्सं न्ह्या-बलें कार्लमार्क्सयात ध्वं लाना च्वन, लाये-बुया च्वन – छगू मूल्याङ्कनया लागि, छगू शून्यया परिभाषाया लागि ।

वयात छकलं छच'ंया अभ्यास लुमना वल । किलं न:गु न्ह्यपुया लागि तछ्याना च्वंगु छ्यों त लुमना वल । उकें वं गुबलें थ:त किलं नके बीत पा: पिया च्वनागु भा: पि-छ्यों तछ्याके बीत ।

व प्रसंग वन, व थाथावाथा कन, व हथाय् हथाय् चाल ।

वं माल– ल्वं लुइकल, ह्लानाच्वंगु; वं माल ल्वं लुइकल, वथं गया च्वंगु ।

वं सुं नाङ्गागु ह्म बिचा: यायेत त्यानुकल, उकें व थ: नाङ्गा जुल । खतन:गु कुइं छपु मालाहल सायद वया ह्मय् कुइं च्वतु च्वलि मास्ते व:गु जुइ आनन्दया लागि, वं कुइंनं इवा इवा सुइ मास्ति व:गु जुइ– तृप्तिया लागि, तर मया । वं कुइं नं बॅय् ला: ला थें घिस्रे यात, इवा इवा सुत । स्यंगु वं या धुलय् थ:गु ग्वालि च्वल, ह्म बुत्तुबुल, प्रत्ये-क अंग धुलय् इवा इवा सुत ।





पँय्ताः

भाय् जातिया म्हुलुप्वाः खः। म्वानाच्वंगु जातिया छुमां हे झीसं ह्लानाच्वनागु व च्वया च्वनागु भाय् खः। भाय्या देगलय् जक जाति म्वाना च्वनी। तर थुकिया अखः झीगु भाषाय् थौंकन्हय् जुया च्वंगु दु। अथे जा झीगु भाय्या ख्यः चिव्या व चीधं जुया वंगु जक मखया जाति व भाय्यात हे तसकं बांमलाक अचाकलि दाःगु दु। थुजोगु इलय् छुं यायेधं:ु वा चायेका जिमिसं चिकिचाधंगु कुतः कथं पौ पिथनेगु ज्या याना च्वना।

च्वयेगु त्वता दी धंकुंपि च्वमितय्त हानं च्वकेगु, माःगु गुह्यालि ज्वलं चूलाकीगु न्हू न्हूपिं च्वमिपिंत न्हूगु जलय् पित हयेगु व नेवाः जुया नं थःगु भासं मच्वसे मेमेगु भाषां च्वया च्वंपिं च्वमितय्त झीगु भासं च्वकेगु हे जिमिगु मू ताः खः। आयात थुलि जक यायेफःसां जाति व भाषां सासः ह्लानाच्वंगु दु धैगु या दसु जुइ धैगु जिमिसं ताया। थुजोगु मंकाः कुतः हे जिमिगु 'आखे' खः। मेखतं धायेमाल धाःसा भाषाया देगलय् हे जिमिगु आखे खः। 

सुभाय्

आखे पिदन, पिदना हे वनि–दे, भाय्, साहित्य, संस्कृतिया विकासया लागि; स्वस्थ लकस ब्वलंकेया लागि । आखे पिदनि-छिकपिनिगु भलसां, छिकपिनिगु कुतलं, छिकपिनित ययेक । थ्व पिकायेत यक्वसियां नुगः ब्यूगु दु, वय्कपिसं जिमित भाषाया ख्यलय् न्ह्यज्यायेत दुग्यंगु हःपाः ब्यूगु दु । वय्कपित जिमिगु यक्व यक्व सुभाय् दु । वय्कपिथें जाःपित नं जिमिगु न्ह्याबेलय्‌नं लसकुस दु ।

थन थ्व पौया संरक्षक व सह्–संरक्षक जुया गुहालि यानादीपिनिगु नां न्ह्यब्वया च्वना, वय्कपि थथे खः–

संरक्षक:

घनश्याम राजकर्णिकार, कमल पुखू, यें
छम्ह् स्यल्लाम्ह् यात्रा निबन्धकार व नेपाल भाषा प्रेमी ।

सह् - संरक्षक:

कृष्णभक्त श्रेष्ठ, ठमेल, यें
छम्ह् सशक्त कवि व प्रधान सम्पादक, **मधुपर्क**

उपेन्द्र श्रेष्ठ, नःघः, यें
खँय्‌भाय्‌या छम्ह् चर्चित कवि

जनार्दन जोशी, ठमेल, यें
छम्ह् कवि व प्रधान सम्पादक, **समष्टि**

योगेन्द्र प्रधान, तेखापुखू, ख्वप
नेपाल भाषाया आधुनिक कविपि मध्ये छम्ह् स्यल्लाम्ह् कवि

अच्यूत तमो, ह्वौगः, यल
छम्ह् ल्याय्‌मम्ह् नेपाल भाषा प्रेमी

यज्ञरत्न धाख्वाः, यल ध्वाखा, यल
नेपाल भाषाया बाखंमि, भाषा प्रेमी

ऋषिप्रसाद श्रेष्ठ, धलायचा, यल
सम्पादक, **कलः** व नेपाल भाषा सेवी

पवित्र बज्राचार्य, ओम बहाल, यें
का. न. पं. २३ या वडा अध्यक्ष व ओलम्पस क्लबया नायो

इनाप

आखे मदिक्क पिदनिगु हे भाषा साहित्य पाखे छिगु क्वसागु नुगः या दसु खः ।

आखे मदिक्क पिदनिगु हे भाषा, साहित्यया बांलागु भविष्य या छुमां खः ।

आखे मदिक्क पिदनिगु हे छिगु ह्लातय् खः । आखे मदिक्क

पिदनित छिगु गुहालि छायेपिफु । छिगु छफुति छफुति विचालं

आखेयात झःझः धायेकि फु । झासं, दकों झासं, छि नं

झासं थुकेया संरक्षक सह-संरक्षक जु झासं,

गाहाः जु झासं, विज्ञापनदाता जु झासं ।

ज्ञासं !

फुक्क उद्यमी व व्यापारीत
दुथ्यागु

ललितपुर उद्योग व्यापार संघ

यात

गुहालि याना दिसँ !
थुके यात चवन्हयाका दिसँ ।

फोन नं. ५२१७४०
पो. ब. ल. पु. २६

ललितपुर उद्योग व्यापार संघ
चुनाव तयारी समिति

थाकू: मित्र छापाखाना पो.ब न २९०५, बाङ्गमुढा, यें।